



การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน
โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงาน
กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

THE STUDY OF APPLYING BASIS FOR SUCCESS OF STUDENTS LEARNING
BUDDHIST STUDIES OF MAHAWACHIRALONGKOARN SCHOOL
IN AYUTTHAYA PROVINCE AT PRAPARIYATTIDHAM
COMMON SCHOOL GROUP 3

พระดร. เจริญ บุญทศ
ดร. ลัดดาวัลย์ คงทอง

โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยผู้วิจัยมีความต้องการทราบถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างแท้จริง

ขอบคุณพระครูธรรมธร มะลิน กิตติปาโล , ผศ. พระครูวิศิษฐธรรมโมทย์ (อุทัย อัสสุกาโร) และ ผศ.ดร. จำรูญ พริกบุญจันทร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือการวิจัยและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องส่วนที่ผิดพลาดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในด้านเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณค่าและประโยชน์จากการรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนส่งเสริมให้ผู้ศึกษาประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงาน

คณะผู้วิจัย
เจริญ บุญทศ
ลัดดาวลัยย์ คงทอง

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 มี 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) และด้านวิมังสา (ความรอบคอบ) 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ในการวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61, S.D. = 0.74$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ($\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.74$) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ($\bar{X} = 3.37, S.D. = 0.81$) ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) ($\bar{X} = 3.74, S.D. = 0.84$) และด้านวิมังสา (ความรอบคอบ) ($\bar{X} = 3.28, S.D. = 0.92$) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโดยส่วนรวมและรายด้านทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) และด้านวิริยะ (ความเพียร) นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโดยส่วนรวม ด้านฉันทะ (ความพอใจ) และด้านวิริยะ (ความเพียร) นักเรียนที่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้นนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอภิปาบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงาน

กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ประกอบด้วยความคิดเห็นของนักเรียนที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1)ครูควรอธิบายถึงการนำหลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ประยุกต์ต่อการเรียน (2) ครูควรอธิบายถึงความสำคัญการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา (3) ครูควรยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่ การงานโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 และ (4) ครูควรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study of applying Basis for success of students learning Buddhist Studies of Mahawachiralongkoarn school in Ayutthaya province at Prapariyattidham common school Group 3. The Basis for success in their study, there are 4 parts of Basis for Success : aspiration , effort, focus on intention and monitoring, 2) to compare their opinions on this subject to know how much they dedicated on the course and 3) study of their suggestions in this open questionnaires. The researchers created quantitative research and used 105 students as a sample group for study of 20 questions and used inferential Statistics of percentage, mean, standard deviation, F-test (One way ANOVA).

The results of this research were found that :

1) the students applied the Basis for Success on their study as the whole in high level ($\bar{X} = 3.61, S.D. = 0.74$) ; however they applied aspiration of ($\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.74$), effort of ($\bar{X} = 3.37, S.D. = 0.81$) focus on intention ($\bar{X} = 3.74, S.D. = 0.84$) and monitoring ($\bar{X} = 3.28, S.D. = 0.92$) respectively

2) The result of comparison for their opinions in applying the whole and each level of aspiration and effort were having difference of statistical significance of 0.05. The comparison of couple of aspiration and effort of students M.1 and M.2 , the researchers found that they were different at 0.05 too ; and the M.2 and M.3 students also were found different at 0.05 level.

3) The suggestions from this research were found that : (1) the teachers should explain the main principles of Basis for Success clearly , (2) the teachers should explain the importance of applying Basis for Success in studying Dhamma courses , (3) the teachers should set an example of the persons who work successfully and (4) the teachers should integrate learning and teaching of the Dhamma course appropriately to the changing world.

Keywords : aspiration , effort, focus on intention , monitoring

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	๗
บทที่	1
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 กรอบแนวความคิดของการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย	3
.15 ขอบเขตของการวิจัย	3
.16 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
.17 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
.21 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	6
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	7
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4	20
.24 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้	25
2.5 การจัดการเรียนรายวิชาพุทธศาสนา	32
.26 บริบทพื้นที่ทำการวิจัย	34
.27 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	43
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	44
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	47
4.2 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
5.1 สรุปผลการวิจัย	59
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	62
5.3 ข้อเสนอแนะ	63
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	63
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	64
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	70
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	71
ภาคผนวก ข ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	75
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
ประวัติผู้วิจัย	83

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น	48
4.2	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวม	49
4.3	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านฉันทะ ความพอใจ	50
4.4	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิริยะ ความเพียร	51
4.5	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่	52
4.6	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิมังสา ความรอบคอบ	53
4.7	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.8	ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่จำแนกตามระดับชั้นของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวม	55
4.9	ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่จำแนกตามระดับชั้น ของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านฉันทะ ความพอใจ	56
4.10	ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่จำแนกตามระดับชั้น ของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิริยะ ความเพียร	57

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวความคิดของการวิจัย	3
2.1	ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach)	19
2.2	ทฤษฎีระบบสังคมของ (Getzels และ Guba)	20
2.3	ระบบโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษา	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาสังคมไทยมีลักษณะเป็นผู้ตาม กล่าวได้ว่า กำลังครอบงำจิตสำนึกของสังคมไทย จนกระทั่งมีพฤติกรรมของผู้ตามไปโดยไม่รู้ตัว **ประการที่หนึ่ง** เรามองตะวันตกว่าเป็นสังคมที่เจริญ มีอะไรดีกว่าเรา แต่เวลาเรามองความเจริญ เรามักจะมองในความหมายแบบนักบริโภคนิยม ว่าเจริญอย่างฝรั่ง คือมีกินมีใช้อย่างฝรั่ง แทนที่จะมองแบบนักสร้างสรรค์ ว่าเจริญอย่างฝรั่ง คือทำได้อย่างฝรั่ง ขอให้พิจารณาดูว่าเป็นอย่างไรจริงหรือไม่ วัฒนธรรมที่จะเจริญนั้น ต้องเป็นวัฒนธรรมของนักทำ หรือนักสร้างสรรค์ และสามารถสืบสานได้ นักสร้างสรรค์ ผู้ที่มีความเจริญที่แท้ และพัฒนาตนขึ้นจากผู้ตามสู่ความเป็นผู้นำ จะมองความหมายของความเจริญว่า เจริญอย่างฝรั่ง คือทำได้อย่างฝรั่ง แต่เวลานี้คนของเราส่วนมากมองว่า เจริญอย่างฝรั่งคือ มีกินมีใช้อย่างฝรั่ง ถ้าอย่างนี้เราก็ต้องคอยรอผลิตภัณฑ์ รอสิ่งบริโภค รอเทคโนโลยีจากเมืองตะวันตก เราตั้งตามองตั้งหูฟังว่า ฝรั่งมีอะไร แล้วก็คอยดู คอยตาม เพื่อที่จะรับเอา ถ้าอย่างนี้ก็ต้องเป็นผู้รับและผู้ตามอยู่เรื่อยไป **ประการที่สอง** ผู้นำทางสังคมของเรา หรือเรียกกันอย่างสากลว่า นักวิชาการก็จะมองว่า เวลานี้สังคมตะวันตกมีความคิดและการค้นคว้าทางวิชาการอะไรใหม่ๆ บ้าง เราคอยตามดู แล้วก็คอยรับ คอยดู คอยรับๆ อยู่เรื่อยๆ พอเป็นผู้ตามผู้รับนานเข้า ก็เลยกลายเป็นผู้ตามไปโดยไม่รู้ตัว นานๆ เข้าสภาพจิตของผู้ตามนี้ก็กลายเป็นจิตนิสัยของสังคม ที่จะคอยดูว่าในสังคมตะวันตก มีอะไรเกิดขึ้นใหม่ๆ เป็นสิ่งที่จะกินใช้บริโภค และแม้แต่ความรู้ และผลงานทางวิชาการ แล้วก็ตามไปรับเอามา และภูมิใจที่ได้รับสิ่งใหม่จากเขา ยิ่งต่อไปนี้ เมื่อได้รับความไว้วางใจจากชุมชนชาวพุทธทั่วโลก ให้เป็นเป็นแกนกลางของงานการศึกษาพระพุทธศาสนา ระดับสากล ที่จะนำเอาธรรมนำโลกสู่สันติสุข ก็เท่ากับจะต้องเป็นผู้นำ การนำสิ่งดีที่เรามีขึ้นมาให้แก่เขา อันนี้เป็นข้อพิจารณาและท้าทายที่สำคัญ ซึ่งถ้าทำให้เกิดขึ้นได้ วัฒนธรรมของเราก็จะเจริญออกมาไปด้วยกันกับการทำงานให้แก่พระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติทั้งโลก เราจะมัวคิดแต่ปกป้องวัฒนธรรมเก่า เป็นเพียงผู้ตั้งรับอยู่ไม่ได้ จะต้องมองให้กว้าง คิดให้ไกล และใฝ่ให้สูงถึงบรมธรรมและอุดมสันติสุขของทั้งโลก โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนไทยและประเทศไทย ที่จะเป็นผู้นำทางปัญญา และเป็นผู้ให้ด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ ให้สมกับความหวังและความตั้งใจของชาวโลกที่ฝากความไว้วางใจไว้กับพระพุทธศาสนาของประเทศไทยให้เป็นผู้นำในเรื่องนี้ (จุไรรัตน์ มีศิริ. 2552 : 32)

การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ-สามเณร และได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 เป็นต้นมา อันเป็นการจัดการศึกษาอีกแผนกหนึ่งของคณะสงฆ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุ-สามเณรได้ศึกษาเรียนรู้วิชาพระปริยัติธรรมควบคู่วิชาการสามัญศึกษา โดยการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา (กองพุทธศาสนศึกษา. 2553 : คำนำ) และ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 (2) และ (3) ได้ระบุแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553-2562) มีความมุ่งหมายใช้วิธีการทางยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติรูป และเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษา ระบบการบริหารจัดการ ระบบการบริการการศึกษา และระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการสร้างโอกาสทางการศึกษาและทางเลือกที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่งแก่สังคมไทย และสังคมพระพุทธศาสนาในระดับสากล และสภาพปัญหาการจัดการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนซึ่งไม่มีความพร้อมทั้งองค์กร และครูยัง

จากสภาพปัญหาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้นยังไม่มีระเบียบการบริหารจัดการศึกษาชัดเจนและเหมาะสม โดยเฉพาะพระราชบัญญัติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทำให้ไม่สอดคล้องกับการพัฒนา และส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขาดความเป็น เอกภาพ ไม่มีทิศทางการบริหารการจัดการ และการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง และเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้วิจัยจึงมีความสนใจการศึกษาถึงความสำคัญการประยุกต์ ใช้หลักอริยบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 เพื่อจะนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

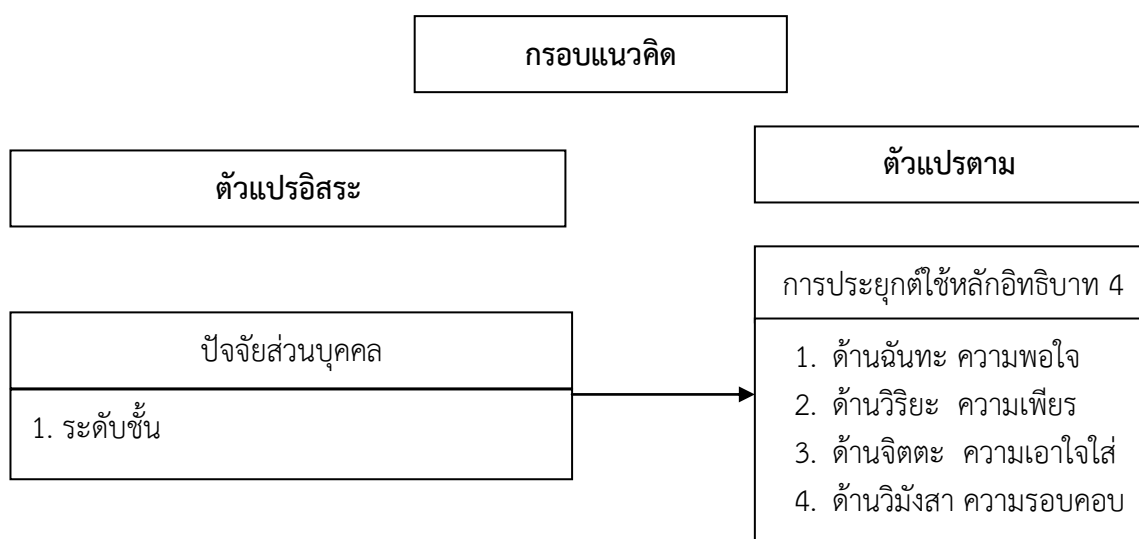
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 มี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านวิมังสา ความรอบคอบ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

1.3 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ผลจากการศึกษาแนวคิดการพัฒนา การจัดการเรียน ทฤษฎีแรงจูงใจ คุณธรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตัวแปรที่คาดว่าจะ น่าจะส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ตามความคิดของ (Tyler. 1949 : 99 , Abraham H.Maslow. 1954: 80 - 106 และ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) , 2543 : 79) ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ และวิมังสา ความรอบคอบ

กรอบแนวความคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1.1



1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้นที่มีความแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมหาวิชาลางกรณราชวิทยาลัย สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 105 รูป

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ปัจจัยส่วนบุคคล คือ นักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ระดับชั้น

2. ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน จำแนก 4 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ด้านฉันทะ ความพอใจ
- 2.2 ด้านวิริยะ ความเพียร
- 2.3 ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่
- 2.4 ด้านวิมังสา ความรอบคอบ

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การประยุกต์ใช้ หมายถึง การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ให้เข้ากันหรือการนำเอาหลักธรรมมาประกอบรวมกันในการส่งเสริมการจัดการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 3

6.2 หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนจะพิจารณาใน 4 ด้าน ดังนี้ คือ

6.2.1 ฉันทะ ความพอใจ หมายถึง ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

6.2.2 วิริยะ ความเพียร หมายถึง ขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน

6.2.3 จิตตะ ความเอาใจใส่ หมายถึง ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด

6.2.4 วิมังสา ความรอบคอบ หมายถึง หมั่นใช้ปัญญา พิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล มีการวางแผน วัดผล คิดค้น แก้ไข ปรับปรุง เป็นต้น

6.3 การเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง ศึกษาประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

6.4 โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 3

6.5 นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาต้นที่กำลังศึกษาปีการศึกษา 2563 ในโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

6.5 ระดับชั้น หมายถึง นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

6.7.1 ชั้นมัธยมศึกษาปี 1

6.7.2 ชั้นมัธยมศึกษาปี 2

6.7.3 ชั้นมัธยมศึกษาปี 3

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 การศึกษาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ใช้สำหรับพิจารณาปรับปรุงในการจัดการเรียนสอนให้ดีขึ้น

7.2 การศึกษาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.3 การศึกษาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับครูสังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่มอื่นๆ ในการพิจารณากำหนดการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อนักเรียนต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
- 2.5 การจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา
- 2.6 บริบทพื้นที่ทำการวิจัย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา ได้มีนักวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้
บรรพต วีระสัย (2517 : 335) ได้กล่าวว่า “การพัฒนา” ไม่มีความหมายที่ชัด แต่มีแนวกว้างๆ ทางด้านความเจริญ ความมั่งคั่ง ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี และปกติมักแยกออกไปในการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทางการบริหาร

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517 : 187-189) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาไว้ว่าการพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงและรับรู้การที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจหรือความไม่สมบูรณ์ในอนาคตทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์-อย่างเต็มที่เช่นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ หม่อมราชวงศ์เทพฤทธิ์ เทวกุล ได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 779) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ว่าในภาษาไทยมาจาก “วฒน” ในบาลี และ “วรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ

สนธยา พลศรี (2545 : 2) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า “การพัฒนา” มาจากคำภาษาบาลี ว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือการพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับ การพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การก่อสร้างถนนบ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ สะพาน โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น จึงเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยายทำให้มากขึ้นหรือทำให้โตขึ้นในทางวัตถุ และได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า “การพัฒนา” หรือคำว่า “เจริญ” นั้นไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้นเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวเท่านั้นแต่มีความหมายว่า รก เช่น น สียา

โลกาภิวัตน์ แปลว่าอย่าเป็นคนรกโลกอีกด้วยดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความจะเจริญจริงๆ คือไม่ต้องเกิดปัญหาตามมาหรือไม่เสื่อมถอยลงไปกว่าเดิมถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลงไม่ใช่เป็นการพัฒนา

สมบูรณ สุขสำราญ (2552 : 23) ให้ความหมาย “การพัฒนา” ว่า คือ การทำให้เจริญ นั่นเอง แต่เมื่อมาใช้เป็นคำแปลของ “Development” ในภาษาอังกฤษจะมีความหมายเกินความลึกไป ถึง การทำให้ดีขึ้นจากที่เป็นอยู่โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือการนำ วิชาการแปลกใหม่เข้ามาใช้การพัฒนาในความหมายนี้มีได้หมายถึงการพัฒนาวัตถุเท่านั้น แต่ หมายถึง การพัฒนาบุคคลทั้งในด้านจิตใจและความคิดด้วย

วิทยากร เชียงกุล (2553 : 12) แสดงความเห็นถึง “การพัฒนา” ว่าการพัฒนาที่แท้จริง ควร หมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบายความอยู่ดีกิน ดีความ เจริญงอกงามทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัย ทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องพัฒนาทางด้าน การศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดีการพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและทางจิตใจด้าน ต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้เรียกว่า เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้า หรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น แต่อยู่ที่การเพิ่มความพอใจและ ความสุขของ ประชาชนมากกว่า

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ, 2553 : 2) อธิบายว่าคำว่า พัฒนา หมายถึง การ ทำให้ เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่น การพัฒนาชนบท การ พัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา และการพัฒนาจิต เป็นต้น แต่ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ แท้จริงที่ใช้ในการพัฒนาจิตนั้น ท่านใช้คำว่าภาวนา หมายถึง การทำให้มีการทำให้เกิดขึ้น ทำให้ เจริญ การอบรม การบำเพ็ญ เช่น คำว่า สมาธิภาวนาคือการเจริญ การอบรม หรือบำเพ็ญสมาธิและ คำว่า วิปัสสนาภาวนาคือการเจริญ การอบรม หรือการบำเพ็ญวิปัสสนา

สรุปได้ว่าความหมายการพัฒนา หมายถึง การพัฒนาทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อให้บุคคลมี เจริญก้าวหน้าขึ้นโดยไม่หยุดนิ่ง ปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขต่างๆ ที่สังคมไม่พึง ประารถนา และเพิ่มขีดความสามารถของตนเองให้มีประสิทธิภาพ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

สำหรับการบริหารจัดการ โดยแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการนั้นนักวิชาการทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ ได้สรุปความหมายของการบริหาร และแนวคิดเกี่ยวกับบริหาร ดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

มีคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) พบว่าการนิยามศัพท์และเรียกคำศัพท์ทั้ง 2 คำ มีความแตกต่างกันระหว่าง การบริหารและการจัดการ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์ทั้ง 2 คำ ในลักษณะที่ ทดแทนกันได้ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540) การบริหาร (Management) ที่บางคนเรียกว่า “การ จัดการ” หรือบางครั้งอาจเรียกว่า “การบริหารจัดการ” ซึ่งจะถือว่าเป็นคำๆ เดียวกัน หมายถึง กระบวนการของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำและบังคับบัญชา

(Leading) และการควบคุม (Controlling) ทรัพยากรต่างๆ ขององค์การเพื่อการบรรลุในเป้าหมายที่กำหนดไว้ (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546)

การบริหาร เป็นกระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์ และประสานงานการทำงานของคนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นกระบวนการในการดำเนินงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยการกระทำของผู้อื่น (ธงชัย สถาปนาชาติ, 2542)

การบริหาร คือ กระบวนการอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (จิราภรณ์ สว่างเนตร, 2543)

การจัดการ เป็นกระบวนการในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสั่งการและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนการบริหาร คือ การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุน และการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งในทางปฏิบัติสามารถนำทั้งสองคำมาใช้ทดแทนกันในหลายด้าน เช่น การบริการ หรือจัดการธุรกิจ (Business Administration) (มัลลิกา ต้นสอน, 2544)

2.2.2 การจัดการ (Management)

การจัดการที่มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า Me'nage มีความหมายเดิมว่า การจัดการบ้านช่องหรืองานแม่บ้าน เมื่อนำไปใช้ในทางรัฐประศาสนศาสตร์จะมีความหมายถึง กระบวนการทำงานให้สำเร็จ โดยใช้บุคคลอื่นรวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ ในการทำงานนี้หน้าที่หรือผู้จัดการก็คือ ต้องทำการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหาร (Administrative Resources) และเทคนิคต่างๆ แล้วกำกับสั่งการให้เกิดการกระทำขึ้น โดยให้ดำเนินการกระทำให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (จิราภรณ์ สว่างเนตร, 2543)

การบริหารจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ธงชัย สันติวงษ์, 2545)

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จ (รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ, 2547)

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหาร (เนตร์พัฒนา ผาวิราช, 2548)

การจัดการ โดยความหมายแล้วจะเหมือนกันกับคำว่า “บริหาร” และ “การจัดการ” มักถูกนำไปใช้ปะปนร่วมกันจนแยกไม่ออกว่าทั้ง 2 คำนี้ มีความหมายเหมือนกัน ต่างกันอย่างไร จนดูเหมือนว่ามีความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ความหมายของการบริหารและการจัดการ (สมนึก นนธิจันทร์, 2538) มีความแตกต่างกันในบางประการ คือ

1. ความหมายแตกต่างกันในลักษณะการใช้ คำว่า การบริหารมักจะใช้ในงานภาครัฐหรืองานราชการ เรียกว่าการบริหารราชการ ไม่เรียกว่าการจัดการราชการ แต่ถ้าเป็นธุรกิจเอกชนเราจะเรียกใช้ได้ทั้งการบริหารและการจัดการ เช่น เราอาจใช้คำว่า การบริหารธุรกิจและการจัดการธุรกิจ

2. ความแตกต่างในความสำเร็จและขอบเขตของงาน เพราะการบริหารจะให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายด้วย จึงมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่ามาก เพราะการจัดการจะมุ่งเน้นความสำเร็จเฉพาะที่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) คุกค และ ฮันเซเกอร์ (Cook & Hunsaker, 2001) กล่าวว่า การจัดการ เป็นวิธีปฏิบัติที่การอำนวยความสะดวก การจัดการ และการพัฒนา ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี และเงินในระบบที่ให้ความสำคัญกับงานที่ผลิตสินค้าและบริการไปสู่ผู้อื่น

การบริหารหมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมหรืองานที่สอดคล้องกัน เพื่อให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผ่านบุคคลอื่น (โรบบินส์ และคูลเตอร์ (Robins & Coulter, 2002)

การจัดการ คือ กระบวนการของการบรรลุวัตถุประสงค์การ ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อย่างมีสมดุลของประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเท่าเทียมกัน ให้ได้มากที่สุดจากทรัพยากรที่จำกัด โดยดำเนินการร่วมกันและผ่านบุคคลอื่น (เนย์เลอร์ (Naylor, 2004)

การจัดการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่มุ่งเน้นไปยังทรัพยากรขององค์การ ด้วยความมุ่งหมายของความสำเร็จของวัตถุประสงค์การ ในประเด็นของประสิทธิภาพและประสิทธิผล (กริฟฟิน (Griffin, 2005)

การบริหาร คือ การวางแผน การจัดการ การนำ การควบคุม ของบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (จอร์จ และ โจน (George & Jones, 2006)

การจัดการ เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกันและผ่านบุคคลอื่น เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง หลักสำคัญ คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ทรัพยากรที่จำกัด (ไครท์เนอร์ (Kreitner, 2007)

การบริหารจัดการ คือ การกำหนดเป้าหมาย โดยกำหนดหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าทำงาน การนำ และการควบคุม และประสานทรัพยากรต่างๆ ขององค์การ ประกอบด้วย ข้อมูล วัสดุ เงิน และคน (พลิงค์เคตต์ แอดท์เนอร์ และอลเลน (Plunkett, Attner & Allen, 2008)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน การประสานงาน ตลอดจนการสั่งการผ่านบุคคลอื่นของผู้บริหาร ในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีความสมดุล เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การ

2.2.3 องค์ประกอบของการบริหาร

โดยทั่วไปการบริหารประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ (จิราภรณ์ สว่างเนตร, 2543)

1. การมีบุคคลร่วมอยู่ในการบริหาร กิจกรรมใดก็จะเรียกว่าเป็นการบริหารได้ก็ต่อเมื่อในกิจกรรมนั้นๆ มี “คน” รวมอยู่ด้วย
2. การกระทำเกิดขึ้น การบริหารก็จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนได้ลงมือกระทำบางสิ่งบางอย่าง มิใช่เพียงการมอง การดู ความพึงพอใจ เท่านั้น

3. มีการปฏิสัมพันธ์ ในการบริหารต้องมีการประสานงานกัน หรือมีความสัมพันธ์ ในระหว่างกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

4. มีกิจกรรมร่วมกัน ในกิจกรรมบางอย่าง แม้ว่าจะมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น แต่ต้องมี กิจกรรมร่วมกันด้วย

5. เพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดที่กำหนด

2.2.4 องค์ประกอบของกระบวนการบริหารจัดการ

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

การบริหารจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์ เป็นการบริหารงานที่มีการกำหนด วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานไว้ล่วงหน้า เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วดำเนินการทุกอย่างให้ บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ในการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการวางแผน โดยผู้ที่ทำหน้าที่หัวหน้าและลูกน้องจะร่วมกันกำหนดนโยบายหรือวางแผน พร้อมกำหนดภาระงานที่ ต้องปฏิบัติโดยมีวิธีการดังนี้ คือ

-การบริหารจัดการจะต้องดำเนินการไปตามแผนที่วางไว้ โดยการพิจารณา อย่างรอบคอบ

-มีการกำหนดแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

-เป็นระบบการบริหารที่ไม่เอาใจคนแต่มุ่งเน้นผลงานเป็นหลัก

2. ด้านการติดต่อสื่อสาร

การติดต่อสื่อสาร หรือบางทีก็เรียกว่า การสื่อความหมาย การสื่อข้อความ การ สื่อสัมพันธ์การติดต่อราชการ (กิติมา ปรีดิถก. 2529 : 277) การติดต่อสื่อสารถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ มากต่อความสำเร็จของการบริหารงานในองค์กร

การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการทางการบริหารที่จะส่งข่าวสาร และความ เข้าใจของบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานหนึ่งไปสู่อีกหน่วยงานหนึ่ง เพื่อให้บุคคลหรือ หน่วยงานทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ช่วยให้การประสานงานดีขึ้น อีกทั้งให้ทุกคนในหน่วยงานได้ เข้าใจและทราบความเคลื่อนไหวของการทำงานอย่างทั่วถึง (นพพงษ์ บุญจิตราตุล, 2534. : 63)

3. ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการนั้นจะมุ่งประเด็นไปที่บุคคล คือคนที่จะมาทำหน้าที่ในการ บริหารจัดการจะต้องมีความเป็นผู้นำเพราะผู้นำนั้นจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบสนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือ วางแผน ควบคุม ชี้แนวทางในการทำงานของกลุ่ม โดยได้รับการยอมรับและยกย่องให้เป็น ผู้นำสามารถแสดงบทบาทและสอดแทรกอิทธิพลบางอย่างก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และทำให้ กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมาย

4. ด้านความสามารถในการทำงานเป็นทีม

ทีมงานที่มีประสิทธิภาพเป็นทีมงานที่ทำงานเพื่อเป้าหมายร่วมกัน มีความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกน้อยมาก สมาชิกแต่ละคนมีพฤติกรรมที่สนับสนุนกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ เปิดเผยและบุคคลมีแนวโน้มที่จะทำงานร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายต่างๆ (สุนันทา เลาहनันท์, 2531)

นักวิชาการมีความเห็นเกี่ยวกับทีมงานที่มีประสิทธิภาพ (ลิเคิร์ต (Likert,1961)

- สมาชิกทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบ ทั้งของผู้นำและผู้ตามเป็นอย่างดี
- ทีมงานจะต้องมีเวลาพอที่จะสร้างหรือพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกัน
- สมาชิกแต่ละคนและทีมงานมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันสูงมาก
- สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือค่านิยม
- มีการจูงใจให้สมาชิกทุกคนได้ยึดมั่นในวัตถุประสงค์หรือค่านิยม
- ผู้นำของทีมงานเป็นผู้สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมแรงร่วมใจในการทำงานมากกว่าการสร้างภาพในเรื่องของการแข่งขัน
- ผู้นำของทีมและสมาชิกมีความเชื่อมั่นและพยายามส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนมีความพยายามที่จะทำในสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจว่ายากกว่าจะต้องทำให้สำเร็จให้จงได้
- ทีมงานที่มีประสิทธิผลนั้นจะไม่ยอมให้สมาชิกแต่ละคนยอมตามความเห็นของหัวหน้าทีมงานโดยไม่มีเหตุผล

5. ด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ความขัดแย้งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า“ขัดแย้ง” ว่า หมายถึง ไม่ลงรอยกัน “ขัด” หมายถึง การไม่ทำตาม ฝ่าฝืน “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรง หรือไม่ลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานได้ ดังนั้น พอเห็นได้ว่าความขัดแย้ง นั้น ประกอบด้วยอาการทั้งขัด ทั้งแย้ง คือ แต่ละฝ่ายนอกจากจะไม่ทำตามกันแล้วยังต้านทานเอาไว้อีกได้ มีผู้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ต่าง ๆ กัน

ความขัดแย้งเป็นความล้มเหลวของกลไกขั้นพื้นฐานในการตัดสินใจของบุคคลที่มีประสบการณ์ต่างกันในการเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลจะต้องตัดสินใจ ความขัดแย้งต่อตนเองก็คือ ความขัดแย้งในการตัดสินใจของตนเองนั่นเอง (มาร์ช และไซมอน (March & Simon, 1958)

ความขัดแย้งคือ การที่ทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง การกระทำหรือจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะการรับรู้จะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตาม คนที่อยู่ในความขัดแย้งจะมีความรู้สึก ถ้าหากฝ่ายหนึ่งชนะ อีกฝ่ายหนึ่งก็จะแพ้ (ไมเยน (Myens, 1983)

2.2.5 หลักการบริหาร

หลักการบริหาร ถูกคิดค้นครั้งแรกโดย Henri Fayol นักวิศวกรรมชาวฝรั่งเศส ในปี ค.ศ.1916 ได้ประมวลความรู้และประสบการณ์ในการบริหาร ในปี ค.ศ.1949 Fayol ได้เสนอหลักการบริหารไว้ 14 ข้อ ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่า มีประโยชน์ต่อวิชาชีพ การเป็นผู้บริหารในองค์กรคือ (วิชัย สงวนวงศ์วาน, 2521)

1. หลักการแบ่งงาน (Division of Work)

นักเศรษฐศาสตร์เรียกหลักการนี้ว่า “ความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง” (Specialization) หลักการแบ่งงานนี้ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในองค์กร โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกขององค์กรทำงานเฉพาะด้านหรือลดขอบข่ายของงานให้แคบลง การแบ่งงานกันทำสามารถนำไปใช้ได้

กับการปฏิบัติงานทุกอย่างให้เกิดประสิทธิผล เพราะผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความเชี่ยวชาญหรือคุ้นเคยกับงานในความรับผิดชอบ สามารถทำงานให้เกิดผลดีและประหยัดเวลาด้วย

2. การมอบอำนาจและความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)

อำนาจและความรับผิดชอบต้องควบคู่กันไปกับการมอบงานหรือหน้าที่ หรือความรับผิดชอบให้บุคคล ดำเนินการโดยบุคคลนั้นจะต้องได้รับอำนาจให้เพียงพอ เพื่อให้การทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และอำนาจที่มอบไปให้ต้องมีความสมดุลกับหน้าที่ความรับผิดชอบไม่มากหรือน้อยเกินไป เช่น ตำรวจจราจรมีหน้าที่จัดการเดินรถให้เป็นระเบียบเรียบร้อยก็ควรจะได้รับอำนาจจับกุม หรือปรับผู้ขับขี่ที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้ มิฉะนั้นหน้าที่ความรับผิดชอบของเขา ก็จะไม่มีความสำเร็จเป็นผลดีได้

3. การมีระเบียบวินัย (Discipline)

การปฏิบัติงานภายในองค์กรซึ่งประกอบด้วยบุคคลจำนวนมากจำเป็นต้องมีการกำหนดระเบียบวินัยหรือกฎเกณฑ์เป็นกติกามาบังคับปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ หากสมาชิกขององค์กรคนใดทำงานด้วยความขยันขันแข็งเป็นผลดีก็มีการให้รางวัลเลื่อนขั้นเงินเดือนตามระเบียบ ในทางตรงข้าม หากสมาชิกขององค์กรละเลยหน้าที่หรือไม่ตั้งใจทำงานทำให้เกิดผลเสียก็มีระเบียบกฎเกณฑ์ลงโทษด้วยวิธีต่างๆ เช่น หักเงินเดือน ตัดเงินเดือน หรือไล่ออกตามแต่กรณี

4. เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command)

ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว เพื่อให้การสั่งงานถูกต้องแน่นอนไม่สับสน ในองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วยงานและหลายระดับ แต่ละระดับและแต่ละหน่วยงาน จะมีผู้บังคับบัญชาเฉพาะอยู่โดยตรง ทำหน้าที่รับผิดชอบและสั่งการผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานนั้นๆ เช่น หน่วยงานในธนาคารพาณิชย์อาจแบ่งเป็นฝ่ายกองแผนก หากต้องการสั่งงานให้พนักงานในแผนกกระทำกรใด หัวหน้าฝ่ายจะสั่งการมายังหัวหน้ากอง และหัวหน้ากองจะสั่งต่อมายังหัวหน้าแผนก และให้หัวหน้าแผนกเป็นผู้ออกคำสั่งแก่พนักงานคนนั้น หัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้ากองถึงแม้จะเป็นผู้บริหารชั้นเหนือก็ไม่ควรเป็นผู้ออกคำสั่งโดยตรงกับพนักงานนั้น มิฉะนั้นจะเป็นการก้าวก่ายอำนาจ หรือทำให้การทำงานในแผนกเสียดุลบังคับบัญชาได้

5. เอกภาพในการอำนวยการ (Unity of Direction)

ในแต่ละหน่วยงานหรือในแต่ละองค์กรก็ตามควรมีแผนงานหรือเป้าหมายที่แน่นอนเพียงอย่างเดียว และมุ่งดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายนั้นโดยตรง หลักการนี้นำมาใช้ในการจัดแผนงานต่างๆ ขององค์กร คือจัดให้แผนงานที่มีจุดประสงค์เดียวกันหรือจำเป็นต้องร่วมกันอย่างใกล้ชิดในการปฏิบัติงานมาอยู่รวมกันในกองเดียวกัน หรือฝ่ายเดียวกันและมีผู้บังคับบัญชาคนเดียวกัน เพื่อให้การอำนวยการสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพไม่ขัดแย้งกัน เช่น ในมหาวิทยาลัยงานที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมผลการศึกษานักศึกษากับงานที่เกี่ยวกับการออกใบสำคัญและแสดงผลการศึกษา อาทิ ใบรับรองผลการศึกษาหรือปริญญาบัตรควรอยู่ในสำนักงานหรือฝ่ายเดียวกัน เป็นต้น

6. ประโยชน์ส่วนบุคคลต้องถือเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Individual Interest to General Interest)

ในการบริหารงานขององค์กรนั้นจำเป็นต้องถือเอาประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเหนือกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคลของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในหลักการข้อนี้ ดังที่ได้ศึกษามาแล้วว่า โดยปกติผลประโยชน์หรือความต้องการหรือจุดประสงค์ส่วนบุคคลของสมาชิกในองค์กรจะต้องสอดคล้องกับผลประโยชน์ขององค์กรอยู่แล้ว ดังนั้นการตัดสินใจขององค์กรในกรณีใดก็ตามที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม จึงหมายถึงมุ่งถึงประโยชน์ส่วนใหญ่ของสมาชิกส่วนใหญ่ให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกันได้มากเท่าหลักการข้อนี้ ก็จะต้องยังประโยชน์ให้กับองค์กรนั้นได้มาก ส่วนผลประโยชน์ส่วนบุคคลใดที่ไม่สอดคล้อง หรือผิดแผกไปจากผลประโยชน์ส่วนรวมก็อาจจำเป็นต้องถูกละลาย หรือไม่ได้รับการสนองอย่างเต็มที่

7. การให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกขององค์กร (Remuneration of Personnel)

เมื่อสมาชิกเข้ามาปฏิบัติงานต่างๆ ให้กับองค์กร องค์กรจำเป็นต้องให้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมและสมาชิกเกิดความพึงพอใจด้วยกันไม่ว่าจะเป็นรูปเงินเดือน หรือค่าจ้างจะต้องอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมกับคุณวุฒิและผลงานของสมาชิกแต่ละคน สวัสดิการต่างๆ การกำหนดผลงาน การจัดสภาพการทำงาน การให้รางวัลพิเศษแก่ผู้ทำงานดีเด่น ฯลฯ จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย คือองค์กรและสมาชิก

8. การรวมอำนาจ (Centralization)

ในแต่ละองค์กรควรมีศูนย์กลาง ซึ่งทำหน้าที่บริหารและควบคุมหน่วยงานต่างๆ ทั้งหมดขององค์กร หากเป็นองค์กรขนาดใหญ่มีหน่วยงานต่างๆ มาก การกระจายอำนาจจำเป็นต้องมีเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวสะดวกรวดเร็ว การจะรวมอำนาจในเรื่องใดหรืออย่างน้อยเพียงใด และจะกระจายอำนาจส่วนใดขนาดไหนนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละองค์กร เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด ทั้งนี้โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียของทั้งการรวมอำนาจและกระจายอำนาจ เป้าหมายและนโยบายขององค์กรและสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยสรุปก็คือ ไม่จำเป็นต้องรวมอำนาจการตัดสินใจไว้กับผู้บริหารระดับสูงในส่วนกลางเท่านั้น

9. การจัดสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain)

การบริหารงานในองค์กรจะต้องมีการจัดสายบังคับบัญชาลดหลั่นกันลงไป โดยเริ่มจากผู้บริหารชั้นสูงสุดลงมาถึงผู้บริหารชั้นต่ำสุดโดยไม่ขาดตอน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายขององค์กรมีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผน อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติไม่จำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาชั้นล่างจะต้องรอฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไปทุกกรณี ในบางครั้งผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับชั้นอาจจำเป็นต้องตัดสินใจสั่งการ หรือดำเนินการตามที่เห็นสมควรถึงแม้ว่าจะมิได้รับมอบหมายก็ตาม หากเห็นว่าในสถานการณ์นั้นๆ จะเป็นการล่าช้าที่ต้องรอคำสั่งจากหน่วยเหนือ และการตัดสินใจนั้นจะบังเกิดผลดีมากกว่าการรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูง

10. ระเบียบและคำสั่ง (Order)

ในองค์กรซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบและถือการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ปฏิบัติงานเป็นระเบียบเรียบร้อยและเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ระเบียบและคำสั่งขององค์กรถือได้ว่าเป็นกติกาให้คนในองค์กรร่วมกัน

ยึดถือ และปฏิบัติตามหากองค์กรใดไม่มีการจัดระเบียบไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่ง การดำเนินการต่างๆ ก็เป็นไปได้ หรือเป็นไปได้โดยไม่มีประสิทธิภาพ และจะต้องเกิดการสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่ไปอย่างเปล่าประโยชน์ ระเบียบต่างๆ ที่องค์กรทั่วไปจำเป็นต้องมี เช่น ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเวลาการทำงาน การเลิกงาน การลาป่วย ลากิจ ลาบวช ลาคลอด ระเบียบว่าด้วยผลงาน เป็นต้น หากไม่มีการปฏิบัติตามระเบียบมาทำงานสาย หรือขาดงาน หรือมีผลงานต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ย่อมถือว่าไม่ปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งขององค์กร จำเป็นต้องมีการลงโทษ เช่น ต่าหนีโทษ ลดขั้นเงินเดือน ลดตำแหน่ง หรือไล่ออก ทั้งนี้เพื่อให้ระเบียบคำสั่งมีความศักดิ์สิทธิ์และจะได้ไม่เป็นเยี่ยงอย่างแก่สมาชิกคนอื่นๆ ขององค์กรต่อไป

11. การเสมอภาค (Equity)

ผู้บริหารที่ดีจำเป็นต้องวางตัวอย่างถูกต้องในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งหมดอย่างเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หรือปฏิบัติอย่างลำเอียงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในคุณสมบัติดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเลื่อมใส ในทางตรงกันข้ามหากผู้บังคับบัญชามีความเอนเอียงไม่ถือหลักยุติธรรมย่อมจะเกิดความไม่พอใจในกลุ่มสมาชิก ซึ่งอาจมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและผลประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรด้วย

12. ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of Tenure of Personnel)

ผู้ปฏิบัติงานองค์กรจะทำงานอย่างขยันขันแข็ง และมีประสิทธิภาพหากมีความรู้สึกมั่นใจว่าหน้าที่การทำงานที่ปฏิบัตินั้นมีความมั่นคง คือจะไม่ถูกพิจารณาให้ออกจากงานโดยไม่มีเหตุผลและมีโอกาสเลื่อนขั้นตำแหน่งให้สูงขึ้นตามสมควร ดังนั้นผู้บริหารที่ดีจำเป็นต้องพิจารณาบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานในแผนกต่างๆ อย่างเหมาะสมและให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานหรือเรียนรู้งานเป็นระยะเวลาพอสมควรก่อนที่จะประเมินผลงาน ไม่ใช่ใช้วิธีปลดคนงานออกพร่ำเพรื่อโดยไร้เหตุผลสมควร นอกจากนั้นยังต้องให้ความรู้ต่างๆ เพื่อให้คนงานสามารถรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีรวมทั้งจัดการดูแลสภาพการทำงาน อันได้แก่สิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งๆ ขึ้นไปด้วย

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative)

บุคคลทั้งหลายล้วนเป็นผู้มีความคิดริเริ่มทั้งสิ้น แต่โอกาสที่จะแสดงออกหรือเสนอแนะความคิดเห็นนั้นต่างกันไปแล้วแต่สิ่งแวดล้อม ระเบียบ ประเพณี สังคม และการยอมรับของผู้บริหารองค์กรควรจะมีใจกว้าง ยอมรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่างๆ จากผู้ใต้บังคับบัญชาและพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นด้วยความเป็นธรรมและด้วยเหตุผล ทั้งยังควรสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาฝึกหัดการใช้ความคิดริเริ่มด้วย องค์กรใดก็ตามมีสมาชิกที่มีความคิดริเริ่มไม่เพียงแต่จะทำให้องค์กรนั้นได้ข้อคิด หรือข้อเสนอแนะใหม่ๆ ที่ดีเท่านั้น แต่ตัวสมาชิกเองจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในการยอมรับของผู้บังคับบัญชารู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่ผู้บริหารหรือองค์กรนั้นให้ความสำคัญ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความรู้สึกเช่นนี้ย่อมจะเกิดผลดีแก่การปฏิบัติงานเพราะเขาจะทุ่มเทกำลังใจให้กับการทำงานอย่างเต็มที่ด้วย

14. ความสามัคคี (Esprit De Corps)

การปฏิบัติงานภายในองค์กรเปรียบได้กับการเล่นฟุตบอลเป็นทีม จำเป็นต้องมีความสามัคคีสามัคคี ร่วมมือกันทำงานเพื่อเป้าหมายความสำเร็จขององค์กร งานที่ได้รับมอบหมาย

ให้กับหน่วยงานหรือกลุ่มสมาชิกใดปฏิบัติจึงจำเป็นต้องให้ผู้ปฏิบัติร่วมกันนั้นมีความกลมเกลียวกันด้วย และก็เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องหาวิธีการต่างๆ ให้เกิดความสามัคคีขึ้นในกลุ่มของสมาชิกด้วยวิธีการต่างๆ

2.2.6 หน้าที่ทางการบริหารจัดการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงหน้าที่ทางการบริหารจัดการ ไว้ดังนี้

หน้าที่ทางการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ การวางแผนการจําองค์การ การนำ และการควบคุม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2542)

การบริหารจัดการมีหน้าที่ที่สำคัญ 5 หน้าที่ (มัลลิกา ต้นสอน, 2544) ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับ การกำหนดทิศทาง (Direction) ภารกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การ ตลอดจนกรอบความคิด (framework) แนวทางและวิธีการปฏิบัติ (Procedure) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ ความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจในการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นงานที่ให้ความสำคัญกับการจัดโครงสร้างองค์การ (Organization structure) และกำหนดระบบงาน (Work System) บทบาท (Role) อำนาจหน้าที่ (Authority) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และหน้าที่ (Duty) ของบุคลากร เพื่อให้ปฏิบัติงานให้เป็นระบบและสอดคล้องกันภายในหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้องค์การสามารถดำเนินงานสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างราบรื่น และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) เป็นงานสำคัญที่จะต้องจัดบุคคลให้เหมาะสมกับงานทั้งในด้านคุณภาพ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์และปริมาณงาน (man power) ที่ต้องการ ตลอดจนธำรงรักษาและพัฒนาแรงงานที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์การอย่างต่อเนื่อง

4. การนำ (Leading) เป็นการใช้อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามในการชี้เป้าหมาย ชักจูง กระตุ้น และเปลี่ยนแปลงผู้ติดตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การอย่างเต็มที่

5. การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการในการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไข ให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายหรือปรับปรุงแผนและการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมจริง

หน้าที่ทางการบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม (งษ์ชัย สันติวงษ์, 2545)

หน้าที่ทางการจัดการมี 4 ประการ (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546) ดังนี้

1. การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายของงาน และระบุกิจกรรมที่ต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

2. การจัดองค์การ เป็นการจัดสรรงาน ทรัพยากรและกำหนดความสัมพันธ์ของงานต่างๆ เพื่อที่จะตอบสนองความสำเร็จของแผนงาน

3. การนำและบังคับบัญชา เป็นกระบวนการกระตุ้นและผลักดัน ให้พนักงานเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำงาน และทุ่มเทให้กับองค์กร เพื่อการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. การควบคุม เป็นกระบวนการวัดและประเมินผลงานที่เกิดขึ้น โดยเปรียบเทียบกับผลงานกับเป้าหมายที่กำหนด และดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหากจำเป็น

หน้าที่พื้นฐานทางการจัดการประกอบด้วย กระบวนการจัดการ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2548) ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน หมายถึง การเลือกวิธีการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร และกำหนดว่าจะทำงานนั้นอย่างไร การวางแผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กรในอนาคตอันใกล้ในระยะสั้น (short term) และระยะยาว (long term)

2. การจัดองค์การ หมายถึง การนำแผนงาน มากำหนดหน้าที่สำหรับบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่จะปฏิบัติงานภายในองค์กร เป็นการเริ่มต้นของกลไกในการนำเอาแผนงานไปสู่การปฏิบัติ บุคลากรในองค์กรได้รับการมอบหมายงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยงานของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มต่างประสานสอดคล้องกันสู่ความสำเร็จขององค์กร

3. การนำ เกี่ยวข้องกับการจูงใจ ภาวะผู้นำและการสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ วัตถุประสงค์ของการนำ คือ การเพิ่มผลผลิตขององค์กรโดยผ่านแนวคิดการให้ความสำคัญกับคน (human oriented work situations) มากกว่าการให้ความสำคัญกับงาน (task oriented work situations)

4. การควบคุม (controlling) หมายถึง หน้าที่ทางการจัดการในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นมาตรวัดผลการทำงานในองค์กร รวมทั้งการวัดผลการทำงานในปัจจุบันเพื่อกำหนดมาตรฐานขึ้น และเปรียบเทียบกับผลงานที่ทำได้เพื่อปรับปรุงแก้ไขผลการทำงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น

หน้าที่ทางการบริหารจัดการธุรกิจจะประกอบด้วยหน้าที่หลัก 5 ประการ คือ การวางแผนในองค์กรธุรกิจ การจัดองค์การในองค์กรธุรกิจ การบริหารงานบุคคลในองค์กรธุรกิจ การอำนวยความสะดวกในองค์กรธุรกิจ และการควบคุมในองค์กรธุรกิจ (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา ,2548)

หน้าที่ทางการจัดการ (กริฟฟิน (Griffin, 2005) ประกอบด้วย

1. การวางแผนและการตัดสินใจ คือการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและตัดสินใจวิธีที่ดีที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย

2. การจัดองค์การ เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิธีการจัดกลุ่มกิจกรรมและทรัพยากรเข้าด้วยกัน

3. การนำ เป็นชุดกระบวนการที่ให้สมาชิกขององค์กรทำงานด้วยกัน

4. การควบคุม เป็นการติดตามความคืบหน้าขององค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมาย

หน้าที่ทางการจัดการพื้นฐานมี 4 ประการ (เฮลล์ไรเอเกิล แจ็คสัน และสโตคัม (Hellriegel, Jackson & Stocum, 2005) ดังนี้

1. การวางแผน เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและวิธีการไปถึงเป้าหมาย

2. การจัดองค์การ เป็นกระบวนการในการตัดสินใจว่าจุดใดต้องทำการตัดสินใจ ใครต้องปฏิบัติงานอะไร และใครต้องการรายงานถึงใครในองค์การ

3. การนำ เกี่ยวข้องกับการจัดให้ปฏิบัติงานที่จำเป็น โดยการจูงใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

4. การควบคุม เป็นกระบวนการที่บุคคล กลุ่ม หรือองค์การติดตามการปฏิบัติงานอย่างมีสติและแก้ไขการปฏิบัติงาน

หน้าที่ทางการบริหารจัดการ (จอร์จ และโจน (George & Jones, 2006)

ประกอบด้วย

1. การวางแผน เป็นกระบวนการในการกำหนดและเลือกเป้าหมายที่เหมาะสมรวมถึงแนวทางการปฏิบัติ

2. การจัดองค์การ เป็นกระบวนการที่ผู้จัดการใช้กำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของงาน ที่ยอมให้สมาชิกองค์การมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ

3. การนำ เป็นการแสดงออกถึงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สร้างพลังและความสามารถของสมาชิกองค์การ เพื่อให้เข้าใจส่วนของงานที่ปฏิบัติในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ

4. การควบคุม เป็นการประเมินความสำเร็จขององค์การ และดำเนินการเพื่อรักษาและปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน

หน้าที่ทางการบริหารจัดการพื้นฐานที่เป็นกิจกรรมในการสร้างกระบวนการจัดการมี 4 ประการ (เซอร์โต และเซอร์โต (Certo & Certo, 2006) ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (planning) เกี่ยวข้องกับการเลือกงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ เป็นโครงสร้างของงานที่ต้องปฏิบัติ และบ่งบอกถึงเวลาที่ต้องปฏิบัติ กิจกรรมการวางแผนจะให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมาย ผู้จัดการวางโครงสร้างอย่างละเอียดว่าอะไรที่องค์การต้องทำเพื่อประสบผลสำเร็จผ่านแผน การวางแผนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์การในอนาคตอันใกล้ และในระยะยาว รวมถึงในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organization) คือ การมอบหมายงานที่ถูกพัฒนาขึ้นไปสู่บุคคลหรือกลุ่มจำนวนมากภายในองค์การ การจัดองค์การเป็นการสร้างกลไกในการนำแผนไปปฏิบัติ บุคคลในองค์การจะได้รับการมอบหมายงานที่ส่งเสริมเป้าหมายของบริษัท งานต่างๆ ถูกจัดวางเพื่อให้ผลผลิตของแต่ละบุคคล สนับสนุนไปสู่ความสำเร็จของฝ่าย ความสำเร็จของส่วน และความสำเร็จขององค์การในที่สุด

3. การใช้อิทธิพล (Influencing) หมายถึง การจูงใจ การนำ การอำนวยความสะดวก การกระตุ้นเกี่ยวข้องกับบุคคลภายในองค์การเป็นอย่างแรก การชักจูงสามารถกำหนดเป็นกิจกรรมแนะนำของสมาชิกองค์การในทิศทางที่เหมาะสม ที่ช่วยให้องค์การมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์สูงสุดของการชักจูงคือเพื่อเพิ่มผลผลิต งานที่มุ่งเน้นกับบุคคลโดยปกติจะสร้างผลผลิตในระดับที่สูงในระยะยาวมากกว่างานที่มุ่งเน้นที่ตัวงาน

4. การควบคุม (Controlling) เป็นหน้าที่ทางการจัดการ ที่ผู้จัดการต้องรวบรวมข้อมูลในการวัดประสิทธิภาพขององค์กร เปรียบเทียบผลงานในปัจจุบันกับมาตรฐานผลการดำเนินงานที่ตั้งขึ้น และกำหนดแนวทางที่ควรปรับปรุงไปสู่มาตรฐานการที่ได้ตั้งไว้ การควบคุมเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ผู้จัดการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำการเปรียบเทียบและค้นหาแนวทางใหม่ๆ ในการปรับปรุงผลผลิตผ่านการปรับปรุงองค์การ

หน้าที่ทางการจัดการ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน (ไคร์ทเนอร์ (Kreitner, 2007)

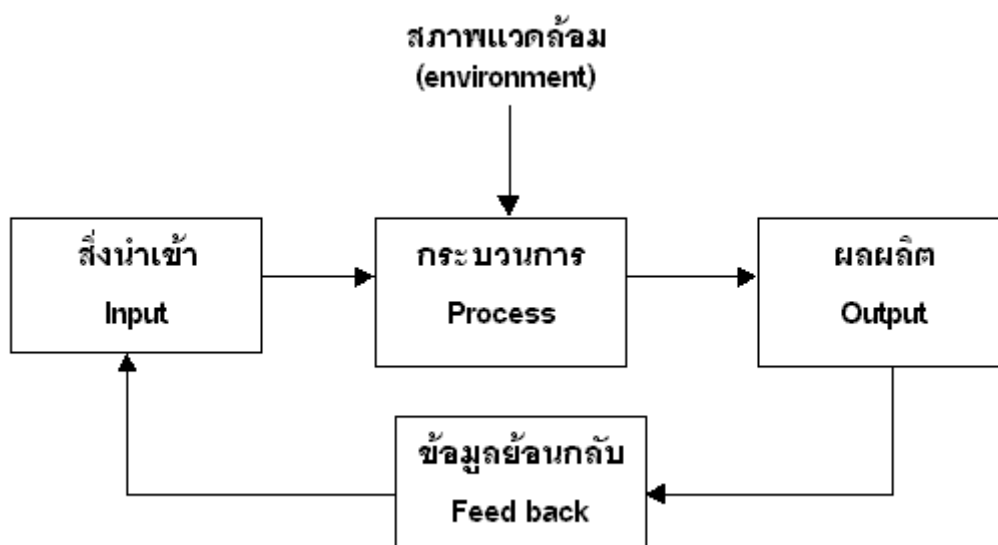
ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนปฏิบัติในอนาคต
2. การตัดสินใจ (Decision making) เป็นการตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติอื่น
3. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการพิจารณาโครงสร้าง เช่น สายการบังคับบัญชา แผนงาน และมอบหมายความรับผิดชอบ
4. การจัดคน (Staffing) ประกอบด้วย การจัดหา การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากร ที่สามารถส่งเสริมความพยายามขององค์การ
5. การสื่อสาร (Communicating) เป็นการถ่ายทอดความรู้ทางเทคนิค คำสั่ง กฎ และข้อมูล ที่ต้องการให้เกิดการทำงาน
6. การจูงใจ (Motivating) เป็นการกระตุ้นให้บุคคลมุ่งไปยังวัตถุประสงค์ โดยการตอบสนองความต้องการและให้ได้ตามความคาดหวัง
7. การนำ (Leading) การที่ผู้จัดการทำหน้าที่เป็นต้นแบบบทบาท และปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานเพื่อตอบสนองความต้องการในแต่ละสถานการณ์
8. การควบคุม (Controlling) เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานที่ ต้องการกับผลการปฏิบัติงานจริง และทำการแก้ไขการปฏิบัติที่จำเป็น

2.2.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการบริหารจัดการ 2 ทฤษฎี ประกอบไปด้วย

- 1) ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach หรือ General System Theory) (Boulding and Bertalanffy, 1920) เป็นทฤษฎีวิเคราะห์ระบบเป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าในการตรวจสอบ หาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหารทั้งปวงรวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย โดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach) (Boulding and Bertalanffy, 1920)

2) ทฤษฎีระบบสังคมของ (Getzels และ Guba, 1957) ได้สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นระบบสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

2.1.1 สถาบัน (institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรม (culture) ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นครอบคลุมอยู่

2.1.2 บทบาทตามหน้าที่ (role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

2.1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (expectations) เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพ ความคาดหวังมีค่านิยม (values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

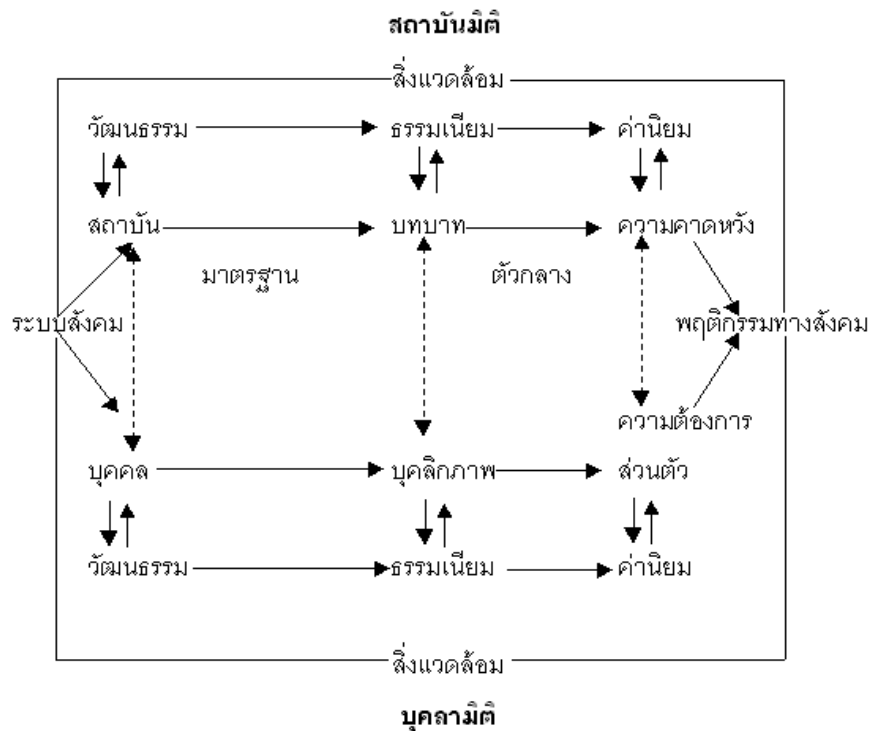
2.2 ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย

2.2.1 บุคลากรแต่ละคน (individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เป็นบุคคลในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

2.2.2 บุคลิกภาพ (personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

2.2.3 ความต้องการส่วนตัว (need - dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคง ปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

สรุปได้ว่า ในด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาท ต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมา ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (social behavior or observed behavior) ดังภาพที่ 2.2



ภาพที่ 2.2 ทฤษฎีระบบสังคมของ (Getzels และ Guba, 1957)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งนักวิชาการภายในประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

2.3.1 ความหมายและความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4

พระอภิธรรมปิฎก วิกังค (2546 : 42) ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิกังค สุตตันตภาชนีย์ ดังนี้ คำว่า อิทธิมีอธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่ สำเร็จด้วยดี ความสำเร็จ ความได้ ความ

ได้เฉพาะ ความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึง ธรรมเหล่านั้น คำว่า อิทธิบาท มีอธิบายว่า เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญานขันธของ บุคคลผู้เป็นอย่างนั้น (ผู้ได้ธรรมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายว่า ฝึกุเสพเจริญทำให้ มากซึ่งธรรมเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่ ทำให้ผู้ปฏิบัติตาม ประสบความสำเร็จ 4 ประการ ดังนี้

1. ฉันทอิทธิบาท ฝึกุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร เป็น อย่างไรถ้าฝึกุทำ ฉันทะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า ฉันทสมาธิ ฝึกุนี้สร้าง ฉันทะพยายาม บรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิ ให้เกิดขึ้นสร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้น แล้วสร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภัยโย ภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ประมวลย่อ ฉันท สมาธิและปธาน สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าฉันทสมาธิและปธานสังขาร ด้วย ประการฉะนี้

2. วิริยอิทธิบาท ฝึกุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร เป็น อย่างไรถ้าฝึกุทำ วิริยะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิริยสมาธิ ฝึกุนี้สร้าง ฉันทะพยายาม บรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้ เกิดขึ้นสร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้น แล้ว สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภัยโย ภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ประมวลย่อวิริยสมาธิ และปธาน สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าวิริยสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

3. จิตติอิทธิบาท ฝึกุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร เป็น อย่างไรถ้าฝึกุทำ จิตให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า จิตตสมาธิ ฝึกุนี้สร้าง ฉันทะพยายาม บรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้ เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้น แล้ว สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภัยโย ภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ประมวลย่อจิตต สมาธิและ ปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าจิตตสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

4. วิมังสอิทธิบาท ฝึกุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร เป็น อย่างไร ถ้าฝึกุทำ วิมังสาให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิมังสาสมาธิ ฝึกุนี้สร้าง ฉันทะพยายาม บรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิ ให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่ เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้ เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามบรรเทาความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย

ภิกขุโณภพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขาร ประมวลย่อ วิมังสาสมาธิและ ปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกันจึงนับได้ว่าวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

ปัญญา ใช้บางยาง (2548 : 50) ได้กล่าวถึง อธิธัมมา 4 ไว้เป็น 2 นัย คือ นัยแห่งพระสูตร และนัยแห่งพระอภิธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตตระ ในที่นี้เป็นารแสดงตามนัยแห่งพระสูตร ความหมายของอธิธัมมา มีดังนี้ความพอใจ การทำความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ ความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอดุทธาหะ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม

พุทธทาสภิกขุ (2549 : 30) ได้กล่าวถึงความหมายของอธิธัมมา 4 ไว้ดังนี้ อธิธัมมา 4 คือ บทของพระธรรมเช่นว่าจะมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่าอธิธัมมา นี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สีกตัวคนที่มีการทำงานย่อมทำงานด้วยความพอใจความขยันขันแข็ง ความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอนี้เรียกว่า เขมามีอธิธัมมาทั้งสี่ประการนั้นโดยไม่รู้สีกตัว

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโน) (2549 : 166) ได้กล่าวถึงความหมายของอธิธัมมา 4 ไว้ดังนี้ อธิธัมมา 4 คือคุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัยคือสิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จคุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่า อธิธัมมา 4

สนอง วรอุไร (2550 : 97) ได้กล่าวไว้ว่า อธิธัมมา 4 คือ สูตรสำเร็จของชีวิต ตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตเพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจ ไม่ว่าเราจะต้องทำอะไรก็ตามที่ตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจ และอธิธัมมา 4 ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่างๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อและใช้ปัญญาไต่สวนอย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2550 : 238) ได้กล่าวว่า อธิธัมมา 4 หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้อธิธัมมายังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางการเรียน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต เป็นต้น

สุพันธ์ แสนสี (2558 : 49) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักอธิธัมมา 4 พอสรุปได้ว่า อธิธัมมา 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ คนเราเมื่อมีความรักความพอใจขยันหมั่นเพียรความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอการทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและคนทำงานก็ย่อมมีความสุข

สรุปความหมายของอธิธัมมา 4 ได้ว่า อธิธัมมา 4 หมายถึง เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ หรือองค์กรที่ปฏิบัติงาน โดยมี ฉันทะ คือความพอใจ วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ จิตตะ คือความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ และวิมังสา ทำงานแล้วไม่ท้อ คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

เมื่อนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้กับชีวิตย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในตนเองที่หวังไว้ และองค์กรย่อมประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.2 องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งนักวิชาการที่ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปในด้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542 : 842-844) กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้

1. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปทางธรรมว่า ความรักความใส่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือจะเข้าให้ถึงได้ด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้นๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งามที่ประณีต ที่สมบูรณ์ที่สุดของมันหรืออยากให้อาภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆของงานนั้นอยากทำให้สำเร็จตามจุดหมายที่งามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินทางไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปิติเป็นความอิ่มเอมใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำบรรลุจุดหมายก็ได้รับความโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใส เบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต

ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนานยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะแล้วก็ต้องทำการสิ่งนั้น ให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้น ไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจมุ่งมั่นแน่วแน่ มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทะสมาธิ จึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมนั้น

2. วิริยะ แปลว่า ความอดทน แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เข้าแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายจะบรรลุถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือนเขาก็ไม่ท้อถอยกลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่นมั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็น วิริยะสมาธิ

3. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองาน อย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้น จะสนใจเป็นพิเศษโดยทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ชลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่ แนบสนิทในจิตที่ท่า มีกำลังมาเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่าเป็นจิตตะสมาธิ

4. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขและปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไรทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้น ถ้าองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างไร ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทนจะเกิดผลอย่างไร ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขจุดไหน เป็นเหตุให้จิต แน่วแน่แล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่านไม่วกแวก เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิ

วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสถียรพงษ์ วรณปก (2544 : 89) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้ องค์ประกอบของ อิทธิบาท 4 ได้แก่

1. ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
2. วิริยะ คือ ความเพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น
3. จิตตะ คือ ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น
- และ 4. วิมังสา คือ การหมั่นไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545 : 40) กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 ไว้มี 4 ประการ คือ

1. ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือ เพียงเพราะอย่างได้รางวัลหรือผลกำไร

2. วิริยะ : สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

3. จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริ่งจ๋ง) คือ เอาจิตฝักใฝ่ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

4. วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจตราปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

ปริญญ์ จงวัฒนา (2550 : 144-145) ได้กล่าวว่า อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรม 4 ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อที่ให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

2. วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่น เพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้ว และได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

3. จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจ พึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้ว ก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

4. วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พิสูจน์พิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อมประสบปัญหา ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆเหล่านั้นด้วยอุบาย ปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มาเป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลอง สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมุติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

สุพันธ์ แสนสี (2558 : 54) ได้กล่าวว่า อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้วยฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง)

สรุปองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 ได้ว่า องค์ประกอบของอิทธิบาทเป็นหลักธรรมที่มุ่งสู่เป้าหมายในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ (พอใจในการทำงานหน้าที่) 2) วิริยะ (พากเพียร ขยันต่อการทำงานหน้าที่) 3) จิตตะ(ใจฝักใฝ่ รั้งรู้ในสิ่งที่ทำงานหน้าที่) และ4) วิมังสา (พิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล)

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

2.4.1 แนวคิดของไทเลอร์

ไทเลอร์ (Tyler. 1949 : 99) มีแนวคิดการออกแบบโครงสร้างหลักสูตร โดยใช้วิธี MeansEnds Approach เป็นหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า “หลักการของไทเลอร์” (Tyler’s rationale) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการออกแบบหลักสูตรและการสอนที่เน้นการตอบคำถามที่เป็น พื้นฐาน 4 ประการ

- 1.มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดให้ผู้เรียน
- 2.มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุถึง จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
- 3.จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษาอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ไทเลอร์เน้นว่าคำถาม 4 ข้อนี้ต้องเรียงลำดับกันลงมา เพราะฉะนั้นการกำหนดจุดมุ่งหมาย จึง เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะคำตอบอีก 3 ข้อที่เหลืออยู่บนขั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (อ้างอิง ใน ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา. 2540 : 8)

แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ เป็นไปตามลำดับขั้น โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิดที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดใจ 3 แหล่งด้วยกัน คือ

1. ศึกษาจากสังคม

2. ศึกษาจากผู้เรียน
3. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler,1969) ถือเป็นต้นแบบของการพัฒนาหลักสูตร ไทเลอร์ให้คำแนะนำว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรทำได้ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ประกอบด้วย ข้อมูลผู้เรียน ข้อมูลสังคมแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ และข้อมูลเนื้อหาสาระวิชานำข้อมูลจากสามแหล่งนี้มาวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อช่วยให้มั่นใจในข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา การเชื่อมโยงข้อมูลเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร (ฉบับร่าง) ต่อจากนั้นจึงกลั่นกรองด้วยปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษาและจิตวิทยาการ

ไทเลอร์มองว่า นักการศึกษาจะต้องจัดการศึกษาที่มุ่งให้ความสำคัญกับสังคม ด้วยการยอมรับความต้องการของสังคม และในการดำเนินชีวิต ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มุ่งปรับปรุงสังคม ผู้สอนควรได้นำทั้งปรัชญาสังคมและปรัชญาการศึกษา มาเป็นเค้าโครงพิจารณาใน 4 ประเด็น คือ

1. ความจำเป็นและการระลึกได้ของแต่ละคน เป็นพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ไม่จำกัดว่า จะเป็นเชื้อชาติสัญชาติ หรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
2. โอกาสเพื่อการมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างในทุกระยะของกิจกรรมในกลุ่มสังคม
3. ให้การสนับสนุนของการเปลี่ยนแปลงมากกว่ามุ่งตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล
4. ความเชื่อและสติปัญญาเป็นดังวิธีของความคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสำคัญมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐหรือผู้มีอำนาจ ไทเลอร์ให้ความสำคัญในการใช้จิตวิทยา ไม่เพียงการตอบข้อค้นพบเฉพาะบางเรื่องเท่านั้น หากยังใช้จิตวิทยาในฐานะทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งช่วยในการกำหนดกรอบโครงสร้างของกระบวนการ เรียนรู้อีกด้วย ไทเลอร์กล่าวถึงความสำคัญของการกลั่นกรองด้วยจิตวิทยาสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้เราเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นที่แตกต่างกันและสามารถคาดหวังผลจากกระบวนการเรียนรู้หรือไม่ก็ได้
2. ทำให้เรามีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในจุดหมายที่เป็นไปได้ในระยะเวลาที่ยาวนาน หรือ ความเป็นไปได้ที่จะบรรลุผลในแต่ละช่วงอายุ

ไทเลอร์ได้เน้นในประเด็นที่ว่า การจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน ทั้ง 4 ประการ ให้ได้เสียก่อน แล้วต้องตอบคำถามเรียงกันลงมาตามลำดับ ดังนั้น การตั้งจุดประสงค์ข้อแรกจึงมีความสำคัญที่สุด เพราะคำถามอีก 3 ข้อนั้น ต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ข้อแรกที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้วยการศึกษาข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมา กำหนด จุดมุ่งหมายชั่วคราว เช่น การศึกษาจากสังคม จากตัวผู้เรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะของนักวิชาการใน เนื้อหาวิชา ขั้นตอนนี้มักพัฒนาหลักสูตร ต้องพิจารณาเลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญ และสอดคล้อง กัน เพื่อนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป และต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับพื้นฐาน ทางจิตวิทยาและปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตร ที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยตรวจสอบ แสวงหา ความชัดเจนของการกำหนดจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว เรียกว่า จุดมุ่งหมายขั้นสุดท้าย หรือจุดมุ่งหมายถาวร สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป จึงเห็น

เด่นชัดว่าลักษณะเด่นของการพัฒนาหลักสูตรและ การสอนของไทเลอร์นั้น ใช้จุดประสงค์เป็นตัวกำหนด ควบคุมการเลือกและจัดประสบการณ์ การเรียน

ขั้นที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียน ในการวางโครงสร้างของหลักสูตรไทเลอร์ได้ตั้งคำถามเป็นข้อที่ 2 ไว้ว่า มีการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายที่ระบุพฤติกรรมและเนื้อหาเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการไปถึง แต่ประสบการณ์เรียนที่จัดขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่ทำให้บรรลุจุดหมายปลายทาง

ขั้นที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียน การพิจารณาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อันนี้ ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหาเรียกว่า เป็นความสัมพันธ์แนวตั้งกับ แนวนอน โดยการจัดต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของความต่อเนื่องการจัดช่วงลำดับรวมทั้งการบูรณาการ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการจัดหลักสูตร เป็นขั้นที่ทำให้ผู้วางแผนหลักสูตร ได้จัดทำหลักสูตรรวมทั้งประสบการณ์การเรียน ที่จัดขึ้นว่าบรรลุที่จุดหมายกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ปรัชญาการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ คือ การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ผู้เรียนและครูจะกำหนดจุดประสงค์อย่างไรที่จะสามารถตอบสนองออกมา เป็นลักษณะการเรียนของ

2.4.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งกำหนดโดยนักจิตวิทยา ชื่อมาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มีการกล่าวขวัญอย่างแพร่หลาย มาสโลว์มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

3. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (affiliation or acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

4. ความต้องการการยกย่อง (esteem needs) หรือ ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการการได้รับการยกย่อง นับถือ และสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความต้องการในระดับต่ำ (lower order needs) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย, ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง และความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ
2. ความต้องการในระดับสูง (higher order needs) ประกอบด้วย ความต้องการการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิต

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (the need-hierarchy conception of human motivation) Maslow เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปได้เป็นลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs)
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (belongingness and love needs)
4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (esteem needs)
5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (self-actualization needs)

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มีการเรียงลำดับขั้นความต้องการที่อยู่ในขั้นต่ำสุดจะต้องได้รับความพึงพอใจเสียก่อนบุคคลจึงจะสามารถผ่านพ้นไปสู่ความต้องการที่อยู่ในขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับดังจะอธิบายโดยละเอียดดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุดและสังเกตเห็นได้ชัดที่สุด จากความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกายและของอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับ

ในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่าและถ้าบุคคลใดประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะได้ไม่ได้รับการกระตุ้น ให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นอย่างไรก็ตาม ถ้าความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่ได้รับความพึงพอใจ บุคคลก็จะอยู่ภายใต้ความต้องการนั้นตลอดไป ซึ่งทำให้ความต้องการอื่นๆ ไม่ปรากฏหรือกลายเป็นความต้องการระดับรองลงไป เช่น คนที่อดอยากหิวโหยเป็นเวลานานจะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อโลกได้ บุคคลเช่นนี้จะหมกมุ่นอยู่กับการจัดหาบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้มีอาหารไว้รับประทาน Maslow อธิบายต่อไปว่าบุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกเป็นสุขอย่างเต็มที่เมื่อมีอาหารเพียงพอสำหรับเขาและจะไม่ต้องการสิ่งอื่นได้อีก ชีวิตของเขากล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของารรับประทาน สิ่งอื่น ๆ นอกจากนั้นจะไม่มีมีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพ ความรัก ความรู้สึกต่อชุมชน การได้รับการยอมรับ และปรัชญาชีวิต บุคคลเช่นนี้มีชีวิตอยู่เพื่อที่จะรับประทานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ตัวอย่าง การขาดแคลนอาหารมีผลต่อพฤติกรรม

ได้มีการทดลองและการศึกษาชีวประวัติเพื่อแสดงว่า ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นเรื่องสำคัญที่จะเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ และได้พบผลว่าเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงของพฤติกรรม ซึ่งมีสาเหตุจากการขาดอาหารหรือน้ำติดต่อกันเป็นเวลานาน ตัวอย่างคือ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ในค่าย Nazi ซึ่งเป็นที่กักขังเชลย เชลยเหล่านั้นจะละทิ้งมาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ที่เขา

เคยยึดถือภายใต้สภาพการณ์ปกติ เช่น โภชนาอาหารของคนอื่น หรือใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะได้รับอาหารเพิ่มขึ้น อีกตัวอย่างหนึ่งในปี ค.ศ. 1970 เครื่องบินของสายการบิน Peruvian ตกลงที่ฝั่งอ่าวอเมริกาใต้ผู้ที่รอดตายรวมทั้งพระภิกษุ Catholic อาศัยการมีชีวิตรอดอยู่รอดโดยการกินซากศพของผู้ที่ตายจากเครื่องบินตก จากปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อมนุษย์เกิดความหิวขึ้น จะมีอิทธิพลเหนือระดับศีลธรรมจรรยา จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่ามนุษย์มีความต้องการทางด้านร่างกายเหนือความต้องการอื่น ๆ และแรงผลักดันของความต้องการนี้ได้เกิดขึ้นกับบุคคลก่อนความต้องการอื่น ๆ

2. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้วบุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่าความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (safety or security) Maslow กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็ก ๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็ก ๆ ต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพาศูนย์อื่น ตัวอย่าง ทารกจะรู้สึกกลัวเมื่อถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือเมื่อเขาได้ยินเสียงดัง ๆ หรือเห็นแสงสว่างมาก ๆ แต่ประสบการณ์และการเรียนรู้จะทำให้ความรู้สึกกลัวหมดไป ดังคำพูดที่ว่า “ฉันไม่กลัวเสียงฟ้าร้องและฟ้าแลบอีกต่อไปแล้ว เพราะฉันรู้ธรรมชาติในการเกิดของมัน” พลังความต้องการความปลอดภัยจะเห็นได้ชัดเจนเช่นกันเมื่อเด็กเกิดความเจ็บป่วย ตัวอย่างเด็กที่ประสบอุบัติเหตุเขาก็จะรู้สึกกลัวและอาจแสดงออกด้วยอาการผื่นร้ายและความต้องการที่จะได้รับความปกป้องคุ้มครองและการให้กำลังใจ

Maslow กล่าวเพิ่มเติมว่าพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกอย่างไม่กวัดขุ่นและตามใจมากเกินไปจะไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าได้รับความพึงพอใจจากความต้องการความปลอดภัยการให้อนอนหรือให้กินไม่เป็นเวลาไม่เพียง แต่ทำให้เด็กสับสนเท่านั้นแต่ยังทำให้เด็กรู้สึกไม่มั่นคงในสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขา สัมพันธภาพของพ่อแม่ที่ไม่ดีต่อกัน เช่น ทะเลาะกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน พ่อแม่แยกกันอยู่ หย่า ตายจากไป สภาพการณ์เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความรู้ที่ดีของเด็ก ทำให้เด็กรู้ว่าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไม่มั่นคง ไม่สามารถคาดการณ์ได้และนำไปสู่ความรู้สึกไม่ปลอดภัย

ความต้องการความปลอดภัยจะยังมีอิทธิพลต่อบุคคลแม้ว่าจะผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว แม้ในบุคคลที่ทำงานในฐานะเป็นผู้คุ้มครอง เช่น ผู้รักษาเงิน นักบัญชี หรือทำงานเกี่ยวกับการประกันต่าง ๆ และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล แม้กระทั่งคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเฝ้าหาความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล แม้กระทั่งคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเฝ้าหาความปลอดภัยด้วยกันทั้งสิ้น ศาสนาและปรัชญาที่มนุษย์ยึดถือทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เพราะทำให้บุคคลได้จัดระบบของตนเองให้มีเหตุผลและวิถีทางที่ทำให้บุคคลรู้สึก “ปลอดภัย” ความต้องการความปลอดภัยในเรื่องอื่น ๆ จะเกี่ยวข้องกับการเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ สงคราม อาชญากรรม น้ำท่วม แผ่นดินไหว การจลาจล ความสับสนไม่เป็นระเบียบของสังคม และเหตุการณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกับสภาพเหล่านี้

Maslow ได้ให้ความคิดต่อไปว่าอาการโรคประสาทในผู้ใหญ่ โดยเฉพาะโรคประสาทชนิดย้ำคิด-ย้ำทำ (obsessive-compulsive neurotic) เป็นลักษณะเด่นชัดของการค้นหาความรู้สึกปลอดภัย ผู้ป่วยโรคประสาทจะแสดงพฤติกรรมว่าเขากำลังประสบเหตุการณ์ที่ร้ายกาจและกำลังมีอันตรายต่าง ๆ เขาจึงต้องการมีใครสักคนที่ปกป้องคุ้มครองเขาและเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งซึ่งเขาสามารถจะพึ่งพาอาศัยได้

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (belongingness and love needs) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเป็นความต้องการขั้นที่ 3 ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือกับผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมากเมื่อถูกทอดทิ้งไม่มีใครยอมรับ หรือถูกตัดออกจากสังคม ไม่มีเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจำนวนเพื่อน ๆ ญาติพี่น้อง สามีหรือภรรยาหรือลูก ๆ ได้ลดน้อยลงไป นักเรียนที่เข้าโรงเรียนที่ห่างไกลบ้านจะเกิดความต้องการเป็นเจ้าของอย่างยิ่ง และจะแสวงหาอย่างมากที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

Maslow คัดค้านกลุ่ม Freud ที่ว่าความรักเป็นผลมาจากการทดเทิดสัญชาตญาณทางเพศ (sublimation) สำหรับ Maslow ความรักไม่ใช่สัญลักษณ์ของเรื่องเพศ (sex) เขาอธิบายว่า ความรักที่แท้จริงจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดี ความสัมพันธ์ของความรักระหว่างคน 2 คน จะรวมถึงความรู้สึกนับถือซึ่งกันและกัน การยกย่องและความไว้วางใจแก่กัน นอกจากนี้ Maslow ยังย้ำว่าความต้องการความรักของคนจะเป็นความรักที่เป็นไปในลักษณะทั้งการรู้จักให้ความรักต่อผู้อื่นและรู้จักที่จะรับความรักจากผู้อื่น การได้รับความรักและได้รับการยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า บุคคลที่ขาดความรักก็จะรู้สึกว่าชีวิตไร้ค่ามีความรู้สึกอ้างว้างและเคียดแค้น กล่าวโดยสรุป Maslow มีความเห็นว่าบุคคลต้องการความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของ และการขาดสิ่งนี้มีผลจะเป็นสาเหตุให้เกิดความขឹងคับใจและทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวไม่ได้ และความยินดีในพฤติกรรมหรือความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจในลักษณะต่าง ๆ สิ่งที่ควรสังเกตประการหนึ่ง ก็คือมีบุคคลจำนวนมากที่มีความลำบากใจที่จะเปิดเผยตัวเองเมื่อมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับเพศตรงข้ามเนื่องจากกลัวว่าจะถูกปฏิเสธความรู้สึกเช่นนี้ Maslow กล่าวว่าสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในวัยเด็ก การได้รับความรักหรือการขาดความรักในวัยเด็ก ย่อมมีผลกับการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะและการมีทัศนคติในเรื่องของความรัก Maslow เปรียบเทียบว่าความต้องการความรักก็เป็นเช่นเดียวกับรถยนต์ที่สร้างขึ้นมาโดยต้องการก๊าซหรือน้ำมันนั่นเอง (Maslow, 1970, p. 170)

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (self-Esteem needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็นไปอย่างมีเหตุผลและทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจแล้ว พลังผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือมนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นความต้องการนับถือตนเอง (self-respect) ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (esteem from others)

4.1 ความต้องการนับถือตนเอง (self-respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเขามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง

4.2 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียง

เป็นที่กล่าวขาน และเป็นที่ยอมรับดี มีความต้องการที่จะได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขากระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าคุณค่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง ก็เป็นเช่นเดียวกับธรรมชาติของลำดับชั้นในเรื่องความต้องการด้านแรงจูงใจตามทัศนะของ Maslow ในเรื่องอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตนั้นคือ บุคคลจะแสวงหาความต้องการได้รับการยกย่องก็เมื่อภายหลังจาก ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของได้รับการตอบสนองความพึงพอใจของเขาแล้ว และ Maslow กล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่บุคคลจะย้อนกลับจากระดับชั้นความต้องการในชั้นที่ 4 กลับไปสู่ระดับชั้นที่ 3 อีกถ้าความต้องการระดับชั้นที่ 3 ซึ่งบุคคลได้รับไว้แล้วนั้นถูกระทบกระเทือนหรือสูญสลายไปทันทีทันใด ดังตัวอย่างที่ Maslow นำมาอ้างคือหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งเธอคิดว่าการตอบสนองความต้องการความรักของเธอได้ดำเนินไปด้วยดี แล้วเธอจึงทุ่มเทและเอาใจใส่ในธุรกิจของเธอ และได้ประสบความสำเร็จเป็นนักธุรกิจที่มีชื่อเสียงและอย่างไม่คาดฝันสามปีได้ผลจากเธอไป ในเหตุการณ์เช่นนี้ปรากฏว่าเธอวางมือจากธุรกิจต่างๆ ในการที่จะส่งเสริมให้เธอได้รับความยกย่องนับถือ และหันมาใช้ความพยายามที่จะเรียกภรรยาสามีให้กลับคืนมา ซึ่งการกระทำเช่นนี้ของเธอเป็นตัวอย่างของความต้องการความรักซึ่งครั้งหนึ่งเธอได้รับแล้ว และถ้าเธอได้รับความพึงพอใจในความรักโดยสามีหวนกลับคืนมาเธอก็จะกลับไปเกี่ยวข้องกับโลกธุรกิจอีกครั้งหนึ่ง

ความพึงพอใจของความต้องการได้รับการยกย่องโดยทั่ว ๆ ไป เป็นความรู้สึกและทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกว่าคุณค่า การมีพลังกำลัง การมีความสามารถ และความรู้สึกว่ามีชีวิตอยู่อย่างมีประโยชน์และเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นต่อโลก ในทางตรงกันข้าม การขาดความรู้สึกต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ย่อมนำไปสู่ความรู้สึกและทัศนคติของปมด้อยและความรู้สึกไม่พอใจเพียง เกิดความรู้สึกอ่อนแอและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการรับรู้ตนเองในทางนิเสธ (negative) ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรู้สึกขลาดกลัวและรู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์และสิ้นหวังในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชีวิต และประเมินตนเองต่ำกว่าชีวิตความเป็นอยู่กับการได้รับการยกย่อง และยอมรับจากผู้อื่นอย่างจริงใจมากกว่าการมีชื่อเสียงจากสถานภาพหรือการได้รับการประจบประแจง การได้รับความนับถือยกย่องเป็นผลมาจากความเพียรพยายามของบุคคล และความต้องการนี้อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นต้องการคำชมเชยจากผู้อื่นมากกว่าการยอมรับความจริงและเป็นที่ยอมรับกันว่าการได้รับความนับถือยกย่อง มีพื้นฐานจากการกระทำของบุคคลมากกว่าการควบคุมจากภายนอก

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (self-actualization needs) ถึงลำดับขั้นสุดท้าย ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อน ๆ ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น Maslow อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ว่าเป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสมบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพของเขา และมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ เช่น “นักดนตรีก็ต้องใช้ความสามารถทางด้านดนตรี

ศิลปินก็ต้องวาดรูป ก็จะต้องเขียนโคลงกลอน ถ้าบุคคลเหล่านี้ได้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ก็เชื่อได้ว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนที่รู้จักตนเองอย่างแท้จริง” Maslow (1970, p. 46)

2.5 การจัดการเรียนรู้รายวิชาพุทธศาสนา

2.5.1 พระพุทธศาสนามัธยมศึกษาชั้นปี 1

ศึกษาและปฏิบัติตนตามพระจริยาวัตรของพระพุทธศาสนา พุทธสาวก พุทธสาวิกาตัวอย่าง หลักธรรมค่านิยม การบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา ศาสนาพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิเคราะห์วิถีชีวิตทางการเมือง การปกครองรูปแบบและสถานการณ์ปัจจุบันทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและส่วนรวม ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ สหกรณ์ ประเภทของ สหกรณ์ ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงนโยบายของรัฐที่มีต่อกลุ่มคนในระดับ จังหวัด พัฒนาการของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา และประชากรในทวีปเอเชียทั้งในด้านการตั้งถิ่นฐาน เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การใช้แผนที่เทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ ในการแปลความหมายเชิงภูมิศาสตร์

เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของหลักธรรม แนวปฏิบัติในพระจริยาวัตรของพระศาสดา พุทธสาวก พุทธสาวิกาตัวอย่าง และนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เข้าใจรูปแบบพัฒนาการทางการเมืองการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย สามารถดำเนินชีวิตตามระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง เข้าใจสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ใช้แผนที่เทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ ในการแปลความหมายเชิงภูมิศาสตร์

2.5.2 พระพุทธศาสนามัธยมศึกษาชั้นปี 2

ศึกษา วิเคราะห์พระพุทธเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือ พระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และมรดกของชาติความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม พุทธประวัติเรื่องการผจญมารการตรัสรู้การสั่งสอนรวมทั้งชาดกเรื่องต่างๆ

ศึกษา วิเคราะห์พระธรรมเกี่ยวกับโครงสร้างและสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและ พระอภิธรรมปิฎก พระรัตนตรัยเรื่องธรรมคุณ 6 หลักธรรมสำคัญในกรอบ อริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) : ชั้น 5 อายตนะ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) : หลักธรรมสมบัติ 4 วิบัติ 4 อกุศลกรรมบถ 10 อบายมุข 6 นิโรธ (ธรรมที่ ควรบรรลุ): สุข2 (สามีส, นิรามิส) มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ): บุญนิमितของ มัชฌิมาปฏิปทา กุศลกรรมบถ 10 สติปัฏฐาน 4 มงคล 38 เรื่องประพฤติธรรม เว้นจากความชั่ว เว้นจากการด้วยดีมีน้ำเมา พุทธศาสนสุภาษิตบทว่า กัมมุนาวตตตีโลกิ สัตวโลกย่อมเป็นไปตามกรรม กัลยาณการี กัลยาณ ปาปการี จ ปापкі ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว สุโข ปุณฺณสฺส อุจฺจโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ ปุชโก ลภเต ปุชฺชนทโก ปวิวนทนํ ผู้บูชาเขาย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ให้เขา ย่อมได้รับการให้ตอบ

ศึกษา วิเคราะห์พระสงฆ์เกี่ยวกับการประพาดิตนตามแบบอย่างการต่อการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากพุทธสาวก พุทธสาวิกา ได้แก่ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ นางชูชชุตตรา พระเจ้าพิมพิสาร ศาสนิกชนตัวอย่าง ได้แก่ พระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติตน ปฏิบัติเป็นชาวพุทธที่ดีเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธเรื่องการเป็นลูกที่ดีตาม หลักทศเบื่องหน้าในทศ 6 มารยาทชาวพุทธเรื่องการต้อนรับ (ปฏิสันถาร) มารยาทของผู้เป็นแขก การฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุในเรื่องการยืน การให้นั่ง การเดินสวน การสนทนาการรับสั่งของการแต่งกายไปวัดการแต่งกายไปงานมงคลและงานอวมงคล ศาสนพิธีเรื่องการทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหาร สิ่งของที่ควรถวายและ สิ่งของที่ต้องถวายกับพระภิกษุ การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายเครื่องไทยธรรม การจัดเครื่องไทยทาน การกรวดน้ำการทอดกฐิน การทอดผ้าป่า รวมทั้งศาสนพิธีพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนา อื่น ๆ วัน สำคัญทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะวันเข้าพรรษาวันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ

ศึกษา วิเคราะห์การบริหารจิตและการเจริญปัญญาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การสวดมนต์แปลและแผ่ เมตตาวิธีปฏิบัติ และประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญาการฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ

2.5.3 พระพุทธศาสนามัธยมศึกษาชั้นปี 3

ศึกษาวิเคราะห์พระพุทธเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และการนับถือ พระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาพุทธประวัติ จากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ การวิเคราะห์พุทธประวัติรวมทั้งชาติกเรื่องต่าง ๆ

ศึกษาวิเคราะห์พระธรรมเกี่ยวกับพระรัตนตรัยเรื่อง สังฆคุณ 9 หลักธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ชันธ์ 5 ไตรลักษณ์ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หลักกรรม วัฏฏะ 3 ปัญจธรรม 3 (ตัณหา มานะ ทิฏฐิ) นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) อตถ 3 มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) มรรคมีองค์ 8 ปัญญา 3 สปัริสธรรม 7 บุญกิริยาวัตถุ 10 อุบาสกธรรม 7 มงคล 38 เรื่องมีศิลปวิทยา พบสมณะ ฟังธรรมตามกาล สนทนาธรรมตามกาล พุทธศาสนสุภาษิต บทว่า อตตวา เหว ชิต์เสยโย ขณะตนนั้นแลดีกว่า ฌมมจารี สุขุ เสติ ผู้ประพาดิตนยอมอยู่เป็นสุข ปมาโท มจจโน ปทึ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย สุตสุสัสสเถ ปณญั ผู้ฟังด้วยดียอมได้ปัญญา เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก: พุทธปณิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตรการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว

ศึกษา วิเคราะห์พระสงฆ์เกี่ยวกับการประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากพุทธสาวก พุทธสาวิกา ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระมหาปชาบดีเถรี พระเขมาเถรี พระเจ้าปเสนทิโกศล ศาสนิกชนตัวอย่าง ได้แก่ ม.จ.หญิงพูนพิสมัย ดิสกุล และศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์

ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธเรื่องการเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสมการเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศเบ็องขวาในทศ 6 ของพระพุทธศาสนาการปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตรการศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนานาไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิด ประโยชน์มารยาทชาวพุทธเรื่องการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนาการแต่งกายการพูดกับพระภิกษุตามฐานะการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาศาสนพิธีเรื่อง พิธีทำบุญงาน มงคลและงานอวมงคล การนิมนต์พระภิกษุการเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชาการวางด้ายสายสิญ การปูลาดอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ข้อมปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระพุทธรูป การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ประวัตินสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย หลักปฏิบัติตน: การฟังพระธรรมเทศนาการแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่ การงดเว้นอบายมุข การประพฤติปฏิบัติในวณธรรมสวณะและเทศกาลสำคัญ

ศึกษา วิเคราะห์การบริหารจิตและการเจริญปัญญาเกี่ยวกับการสวดมนต์แปลและแผ่เมตตาวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญาการฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือวิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

2.6 บริบทพื้นที่ทำการวิจัย

ประวัติความเป็นมา

ด้วยพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) วัดมกุฏกษัตริยาราม ขณะทรงดำรงตำแหน่งนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ว่า “ความสำคัญของการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ จะต้องอนุวัติให้ทันกับความเจริญของโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา” พระองค์จึงทรงมีพระประสงค์ที่จะขยายการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในปี พ.ศ. 2513-2514 ได้ทรงจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ร่างหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้เป็นหลักสูตรหนึ่งในปี พ.ศ. 2514 สมัย ฯพณฯ สุกิจ นิมมานเหมินทร์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อกระทรวง ฯ ประกาศใช้หลักสูตรแล้ว พระองค์ได้ทรงเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แห่งแรกขึ้น ชื่อว่า โรงเรียนวชิรมกุฏ ที่บริเวณหลังวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร เป็นสาขาแห่งหนึ่งของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2514

ในปีเดียวกันนี้ นายฉับ คุณนายสงวน ชูจิตารมย์ ได้มีจิตศรัทธาถวายที่ดิน จำนวน 186 ไร่ ที่ตำบลสนับทึบ อำเภอนนทบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อมาได้มีผู้บริจาคซื้อถวายเพิ่มเติมเป็น 736 ไร่) ให้เป็นที่ตั้งสถานศึกษาของคณะสงฆ์ขยายการศึกษาออกไปสู่ชนบท เปิดทำการสอนพระภิกษุสามเณรขึ้น ได้ทรงวางวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันสงฆ์แห่งนี้ไว้ 6 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์

2. เพื่อเป็นสถานที่พักอาศัยเล่าเรียนของพระภิกษุ - สามเณร
3. เพื่อเป็นสถานที่พักอาศัยเล่าเรียนวิชาการทางพระพุทธศาสนาของชาวต่างประเทศ
4. เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการชั้นสูงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
5. เพื่อเป็นสถานที่อบรมในด้านการปฏิบัติธรรม
6. เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาฝึกอบรมพระภิกษุผู้จะปฏิบัติศาสนกิจในระดับสูง เช่น งานด้านการเผยแผ่ การปกครอง การสาธารณูปการ เป็นต้น

ขณะที่ทรงเตรียมการจะดำเนินงานภายหลังชาวบ้านเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้ว แต่พระดำริดังกล่าวยังมีทันสัมฤทธิ์ผลพระองค์ทรงสิ้นพระชนม์เสียก่อน เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2514

ต่อมาปี พ.ศ. 2516 พระเถรานุเถระผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ หลายรูป เช่น

1. สมเด็จพระญาณสังวร	สมเด็จพระสังฆราช ฯ	วัดบวรนิเวศวิหาร
2. สมเด็จพระพุทธชินวงศ์	(ประจวบ กนตจาโร)	วัดมกุฏกษัตริยาราม
3. สมเด็จพระญาณวโรดม	(ประยูร สนตงกโร)	วัดเทพศิรินทราวาส
4. พระธรรมวราจารย์	(แบน กิตติสาโร)	วัดบวรนิเวศวิหาร
5. พระธรรมปาโมกข์	(สุวรรณ กณจโน)	วัดมกุฏกษัตริยาราม
6. พระเทพเจติยาจารย์	(วิริยงค์ สิริธโร)	วัดธรรมมงคล
7. พระเทพปัญญาภวี่	(บรรจง กลลิตโต)	วัดมกุฏกษัตริยาราม

ได้ร่วมกันก่อตั้งสถาบันสงฆ์แห่งนี้ขึ้น เริ่มแรกใช้ชื่อว่า สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวังน้อย เป็นที่รู้จักกันของประชาชนโดยทั่วไปว่า “วิทยาลัยสงฆ์วังน้อย” ในปี พ.ศ. 2519 ได้ขอตั้งเป็นวัดชื่อ “วัดจุฬิตถรรมาราม” เพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์สกุล จุฬิตถรรมย์ ผู้ถวายที่ดินเพื่อการก่อตั้งครั้งแรก (ปี พ.ศ. 2521 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา) ต่อมาเมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2520 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระนามาภิไธยในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ว่า “มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย” และทรงพระราชทานพระนามาภิไธยย่อว่า “ม.ว.ก.” ภายใต้เสมาธรรมจักร พร้อมทั้งพระราชทานสุภาชิตว่า “วชิรูปมจิตโต ลียา” (พึงเป็นผู้มีจิตแกร่งประดุจเพชร) ให้เป็นตราประจำสถาบัน

ด้านการศึกษา

มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนวชิรมกุฏ กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516- 2533 และได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ชื่อว่าโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2534 โดยมี เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวโรดม เป็นผู้เสนอขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียน และท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้จัดการโรงเรียน ได้จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย เปิดรับสามเณรและเด็กจากทั่วประเทศ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ (สำหรับเด็กจะจัดการบรรพชาให้หลังจากขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนแล้ว) โดยจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

1. จัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ได้แก่ การเรียนนักธรรม และภาษาบาลี ซึ่งเป็นหลักสูตรโดยตรงสำหรับพระภิกษุ-สามเณร และเป็นรายวิชาบังคับแก่นในการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยโรงเรียนจัดการเรียนการสอนในภาคเช้า ตั้งแต่เวลา 08.00-10.30 น. ใช้เวลาเรียนวันละ 3 คาบ สัปดาห์ละ 15 คาบ และจัดอบรมพิเศษก่อนสอบ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของคณะสงฆ์ไทย

2. จัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ได้จัดการเรียนการสอนในภาคบ่าย เริ่มตั้งแต่เวลา 13.00-17.30 น.

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ได้จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาสถาปัตยกรรม บัณฑิต ปัจจุบันเปิดการเรียนการสอน 4 คณะด้วยกัน คือ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา และ ระดับปริญญาโท 3 สาขา คือ สาขารัฐศาสตร์การปกครอง สาขาพุทธศาสนศึกษา และ สาขาบริหารการศึกษา โดยเป็นวิทยาเขตแห่งหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วัตถุประสงค์บริหาร กรุงเทพมหานคร และยังให้ทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ทั้งใน และต่างประเทศแก่คณาจารย์ของสถาบันอีกด้วย

ครู - อาจารย์ของโรงเรียนส่วนหนึ่งจบปริญญาตรีจากสถาบันแห่งนี้และจบปริญญาโทจากสถาบันภายในประเทศ และต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์เป็นสถาบันที่ให้การศึกษแก่พระภิกษุ-สามเณรอย่างต่อเนื่องครบตามหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ และตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้บุคลากรทางพระพุทธศาสนาได้มีดวงตาทั้งสองด้านหันต่อวิทยาการทางโลกที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว สามารถนำเอาพุทธธรรมเข้าถึงประชาชนได้อย่างชาญฉลาด.

ด้านอาหารและการเป็นอยู่

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เป็นสถาบันที่มีพระภิกษุ-สามเณรเข้าพักศึกษาเล่าเรียนอยู่เป็นจำนวนมากและตั้งอยู่ห่างจากชุมชน จึงไม่สะดวกที่จะออกมารับบิณฑบาต เนื่องจากไม่เพียงพอสำหรับพระภิกษุ - สามเณร ซึ่งอยู่กันเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องจัดตั้งโรงครัวประกอบอาหารเช้า-เพล ปัจจุบันใช้จ่ายด้านค่าภัตตาหารประมาณวันละ 25,000.- ถึง 30,000.- บาท นับว่าเป็นภาระหนักพอสมควรสำหรับผู้บริหาร แต่ด้วยแรงศรัทธาของท่านพุทธศาสนิกชนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาสำหรับพระภิกษุ-สามเณร จึงได้บริจาคทรัพย์ตั้งกองทุนมูลนิธิ ในมูลนิธิมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เพื่อนำดอกผลมาเป็นค่าใช้จ่ายและจากการถวายภัตตาหารเช้า - เพล ในโอกาสต่าง ๆ จึงทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ สามารถดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ - สามเณรมาได้ถึงปัจจุบัน

ด้านการรักษาพยาบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ตั้งอยู่ไกลจากโรงพยาบาล เมื่อมีพระภิกษุสามเณรอพาพาร จึงเกิดความลำบากในการรักษาพยาบาล ต่อมาได้มีท่านผู้มีจิตศรัทธาสร้างตึกเพื่อเป็นสถานพยาบาลจำนวน 1 หลัง เป็นที่ทำการตรวจรักษาพระภิกษุสามเณรอพาพาร และตรวจรักษาประชาชนโดยทั่วไป

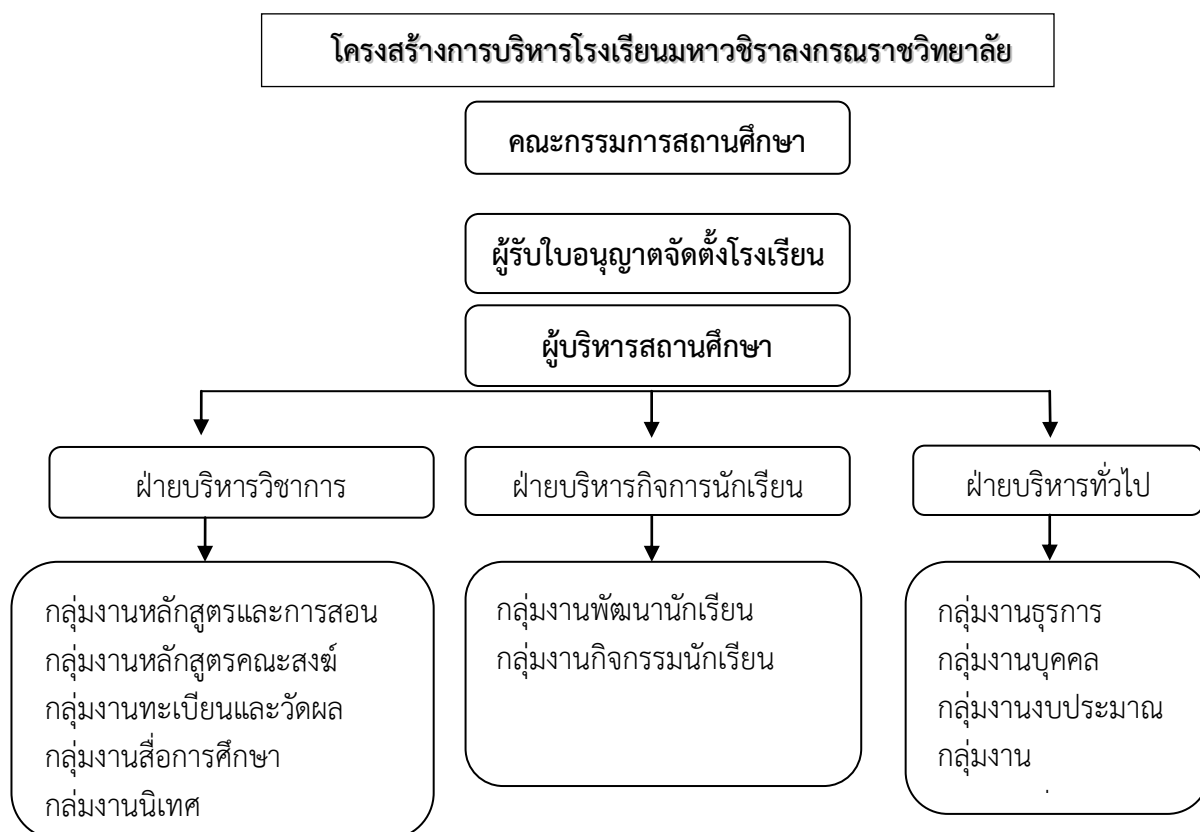
ในระแวกใกล้เคียง ดำเนินงานในรูปของมูลนิธิ กล่าวคือ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานนามมูลนิธินี้ว่า “ มูลนิธิสิรินธร ” ปัจจุบันมีพยาบาลประจำ 4 ท่าน อยู่เวรปฏิบัติหน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง และมีนายแพทย์ทำการตรวจรักษาโรคทั่วไปสัปดาห์ละ 1 วัน ตรวจรักษาโรคตา สัปดาห์ละ 1 วัน และแพทย์ตรวจรักษาฟัน สัปดาห์ละ 1 วัน

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัยประจำปีการศึกษา 2553

ที่	รายนาม ฉายา	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	บริหารโรงเรียน
1	สมเด็จพระญาณวโรดม	อดีตกรรมการมหาเถรสมาคม	ป.ธ.๙	ผู้xonอนุมัติจัดตั้ง
2	พระกิตติสารมณี	เจ้าอาวาสวัดจุฬาราม	ป.ธ.๔,พม. ศษ.บ.,ศน.ม.	ผู้จัดการโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน
3	พระครูสมุห์อุทัย อัสกาโร	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดจุฬาราม	ป.ธ.๑-๒, ศน.บ.	รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารวิชาการ
4	พระเจริญ จิตปุณฺโญ ดร.		ศน.บ.,กศ.ม. ปร.ด.	รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน
5	พระมหาคำปุ่น คุณปุณฺโญ		ป.ธ.๔ ศน.บ., ศศ.ม.	รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารทั่วไป

จำนวนครูประจำและวุฒิการศึกษา

ผู้สอน	จำนวน	วุฒิการศึกษา			หมายเหตุ
		ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	
บรรพชิต	14	9	4	1	
คฤหัสถ์	19	18	1		
อาจารย์พิเศษ	10	10			
รวม	43	37	6		



ภาพที่ 2.3 ระบบโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษา

นโยบายและเงื่อนไขในการรับเอกสารทางการศึกษา

นโยบายหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย คือการสร้างศาสนทายาทที่ทรงคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังในการประกาศพระสัทธรรม ฉะนั้นจึงมีระเบียบวางไว้ว่า นักเรียน -นักศึกษา ที่เรียนจบแต่ละระดับชั้น ถ้าไม่เรียนต่อ และมีความประสงค์จะรับเอกสารทางการศึกษา จะต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 1 ปี หรือหากไม่ปฏิบัติศาสนกิจจะต้องเสียค่าปรับให้แก่สถาบัน หากไม่ปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขที่สถาบันวางไว้จะไม่มีสิทธิ์รับเอกสารใดๆ ทั้งสิ้น

เงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ

1. นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้น ม. 1 เมื่อเรียนจบชั้น ม. 3 แล้ว ไม่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในชั้น ม.4 หรือจบ ม.6แล้ว ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อระดับปริญญาตรีจะต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 1 ปี
2. นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้น ม. 1 เมื่อเรียนจบชั้น ม.6 แล้ว ไม่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี จะต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 1 ปี
3. นักเรียนที่เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ไม่ต้องปฏิบัติศาสนกิจ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญมี บุญเยี่ยม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ ศึกษาการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงาน ศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด” ผลการศึกษาพบว่า พนักงาน ศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ตมีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยอาศัยแรงจูงใจภายนอกการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้คือต้องสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นในใจเป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อให้เกิดความชอบที่จะทำงานนั้นๆ จากนั้นต้องใช้วิริยะเพื่อที่จะอดทนต่ออุปสรรคต่างๆ ที่จะทำให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายในขณะที่ทำงานต้องมีจิตตะ คือความตั้งใจและเอาใจใส่ในงานมีความรับผิดชอบในงานที่ทำและสุดท้ายใช้วิมังสา คือการพิจารณาไตร่ตรองงานที่ทำอย่างรอบคอบมีการตรวจตราสอบข้อบกพร่องเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

พระมหาสมคิด โครธา (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการศึกษาพบว่า พระนิสิตสถานภาพแตกต่างกันมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกัน พระนิสิตที่เป็นพระภิกษุมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนด้านฉันทะ ด้านจิตตะ แตกต่างกันกับพระนิสิตที่เป็นสามเณร และทางด้านวิริยะกับด้านวิมังสา ไม่แตกต่างกัน และ พระนิสิตชั้นปีที่ 4 มีการใช้อิทธิบาท 4 แตกต่างกับชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 พิจารณาพบว่าพระนิสิตชั้นปีที่ 4 มีการใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนด้านฉันทะ และด้านวิริยะแตกต่างกันกับพระนิสิตชั้นปีที่ 1,2 และ 3 ส่วนด้านจิตตะและด้านวิมังสาไม่แตกต่างกัน พระสุนันท์ กิตติสทุโท (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการทำงานศึกษานิเทศน์ผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลแกวียน จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ธรรมะที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่แสดงให้เห็นถึงหลักการทำงานให้บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และสามารถนำไปใช้ในการประกอบกิจการและอาชีพได้ทุกประเภทส่วนผลจากการศึกษาในพื้นที่ตำบลแกวียนของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผานั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวตำบลแกวียนได้ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานครบทุก 4 องค์ประกอบ คือ มีความพึงพอใจมีความรักในอาชีพการงาน (ฉันทะ) มีความขยันหมั่นเพียรมุ่งมั่น (วิริยะ) มีการเอาใจใส่ดูแล (จิตตะ) และมีการพิจารณาหาช่องทางในการปรับงานให้เหมาะสม (วิมังสา) ซึ่งผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ทำให้ชาวตำบลแกวียนได้ทำงานในอาชีพที่ตนเองรักอย่างต่อเนื่อง และนำมาซึ่งความสำเร็จในกิจการงานอาชีพ และกลุ่มคนที่เลิกหรือหยุดกิจการนั้นมักบกพร่องในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ข้อใดข้อหนึ่ง โดยเฉพาะข้อที่ 1-2 และเมื่อวิเคราะห์ถึงกลุ่มที่มีพื้นฐานอาชีพ (ความรู้ต่างกัน) ก็พบว่าทั้ง 3 กลุ่มสามารถประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว

ชาติรี แนวจำปา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะและด้านวิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมากสำหรับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้าน วิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและตำแหน่งที่ ต่างกันมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่โดย

ภาพรวมไม่แตกต่างกันส่วนบุคคลที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการประยุกต์ใช้อธิบาท 4 โดยภาพรวมแตกต่างกัน สรุปได้ว่าทุกคน ต้องใช้อธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจในงาน ปฏิบัติงาน ด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ

พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักอธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอธิบาท ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา มาใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านฉันทะ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนำมาใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก การเปรียบเทียบการนำหลักอธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สถานภาพในการปฏิบัติงานและขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านอายุ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอายุต่างกันมีการนำหลักอธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ไพบุลย ตั้งใจ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอธิบาท 4 กรณีศึกษา บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอธิบาท 4 กรณีศึกษา บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พนักงาน บริษัทแอม พาสอินดัสตรีจำกัดอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ตามหลักอธิบาท 4 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านจิตตะ (การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดด้านวิริยะ (ความเพียร พยายามในการปฏิบัติงาน) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แอมพาสอินดัสตรี จำกัดอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอธิบาท 4 จำแนกตาม เพศ อายุระดับการศึกษา รายได้ ฝ่ายที่สังกัดและประสบการณ์ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัดอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอธิบาท 4 ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ รายได้ยังไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมยังไม่ค่อยสะอาด สวัสดิการยังไม่ครอบคลุม เทคโนโลยีในดานงาน เอกสารยังไม่ดีพอ สถานที่จอดรถน้อย และยังไม่ต้องเสียค่าที่จอดรถ ความลาขาดานเอกสารการให้คำปรึกษากับ ลูกคายังไม่ดีเท่าที่ควร และเจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอ

วิชญาภา เมธีวรรณ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังศวิทยา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 31 ปี มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและมีตำแหน่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอธิบาท 4 ของโรงเรียนศรีรังศ

วิทยาจังหวัดนครสวรรค์พบว่า บุคลากรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่อำนาจ ฉันทะ ด้านวิริยะด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนศรีรังศรีวิทยาจังหวัดนครสวรรค์จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งไม่แตกต่างกัน แนวทางการประยุกต์ใช้การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนศรีรังศรีวิทยา จังหวัดนครสวรรค์บุคลากรต้องยึดหลักอิทธิ บาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะส่งผล ให้เป็นผู้ที่มีความรักความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความ พากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมี การตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอผลก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและตัวบุคลากรเป็นแรงขับ เคลื่อนที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในอนาคต

พระมหาสุเนตร อภิบุญโญ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการตาม หลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารและครูสอนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 62.8 มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปีคิดเป็นร้อย ละ 51.4 มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 6 -10 ปีคิดเป็นร้อยละ 41.3 และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญา ตรีคิดเป็นร้อย ละ 74.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็น เรื่องการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียน ประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาน้อย ได้แก่อำนาจฉันทะความพอใจในเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ด้านจิตตะความเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรม ด้านวิริยะความมุ่งมั่นในการเรียนการสอน และการใช้สื่อ และด้านวิมังสาความพิจารณาตรวจสอบ การวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ

พระมหาพรหมเชษฐ เขมโก (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคลากรตามหลัก อิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) การ บริหารบุคลากร ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านวิริยะ,ด้านฉันทะ,ด้านจิตตะ,ด้าน วิมังสา ตามลำดับ 2) จากการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่า การบริหารงานบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการ บริหารงานบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูจำแนกตามเพศ อายุ ประการณในการปฏิบัติงานและตำแหน่งในการปฏิบัติงานมีความ คิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ3) ผลการวิจัยเรื่องแผนการสนับสนุนโรงเรียนผู้นำการ เปลี่ยนแปลงโดยศึกษาความต่อเนื่องของ กิจกรรมของเบอร์แมน และคณะ พบ กลยุทธ์ 2 ประการ ที่ ทำให้ครูมีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ สม่าเสมอและดำเนินต่อไป แม่วารัฐบาลกลาง

จะสิ้นสุดการให้ความสนับสนุนทางการเงินแล้ว คือ 3.1) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของครู ในกระบวนการตัดสินใจและการปรับแนวปฏิบัติ ด้านการเรียนการสอนรวมกัน การมีส่วนร่วมของครู ในกระบวนการตัดสินใจและการปรับแนวการสอนรวมกัน ทำให้ครูรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่รวมกันทำ ครูจะช่วยกันเลือกวิธีการที่กำหนดไว้ในโครงการมาปฏิบัติให้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแต่ละ โรงเรียน แนวทางการทำงานแบบมีส่วนร่วม คือการประชุมปรึกษาหารือและอาศัยทรัพยากรจาก ท้องถิ่น และ3.2) กลยุทธ์การสนับสนุนจากฝ่ายบริหารการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารคือกลยุทธ์สำคัญ ยิ่งที่ทำให้ ครูมีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนและการทำงานอย่างต่อเนื่องการสนับสนุนของ ฝ่ายบริหารที่เป็น ประโยชน์ต่อครูคือการฝึกอบรม การอำนวยความสะดวกให้ครูในการจัดประชุม ช่วยเหลือครูด้านการเชิญทำปรึกษาจากภายนอกมาให้คำแนะนำเข้าไปเยี่ยมและสังเกตการณ์ทำงาน ของครูและให้ความช่วยเหลือครูในด้าน อื่น ๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการใช้หลักอภิปิธา 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 105 รูป

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ประชากรในพื้นที่โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 105 รูป

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ปีการศึกษา 2563 ได้แก่ ระดับชั้น

3.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ การใช้หลักอภิปิธา 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน 4 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านฉันทะ ความพอใจ
- 2.2 ด้านวิริยะ ความเพียร
- 2.3 ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่

2.4 ด้านวิมังสา ความรอบคอบ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่ง เป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้น เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอภิปาต 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 มี 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ จำนวน 20 ข้อ คือ 1) ด้านฉันทะ ความพอใจ 2) ด้านวิริยะ ความเพียร 3) ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และ 4) ด้านวิมังสา ความรอบคอบ โดยแต่ละตัวเลือกรจะมีมาตราวัดเกณฑ์ประมาณค่า (rating scale) ซึ่งมีน้ำหนักของคะแนนตามระดับความคิดเห็นมีค่าความหมายดังนี้

ระดับ 1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นที่สุด
ระดับ 2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
ระดับ 3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ระดับ 4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
ระดับ 5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอภิปาต 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่แบบสอบถาม (Questionnaires) ได้แก่

3.4.1 ศึกษาจากตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักอภิปาต 4 ของนักเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสร้างแบบสอบถาม

3.4.2 ศึกษาวิธีสร้างเครื่องแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวของลิเคอร์ท (Likert)

3.4.3 สร้างแบบสอบถามตามที่ศึกษาในข้อ 1 และข้อ 2 ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนักบริหารการศึกษา 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

3.4.4 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไขประกอบไปด้วย

1) พระครูธรรมธร มะลิน กิตติปาโล, ผศ. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) พระครูวิศิษฏธรรมโมทย์ (อุทัย อัสสุกาโร) รองผู้อำนวยการโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา

3) ผศ.ดร. จำรูญ พริกบุญจันทร์ อาจารย์พิเศษโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา

3.4.5 นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 4 ไปทดลองใช้ (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 รูป วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของคอนนัค (Cronbach) ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3.4.6 จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม - 30 ตุลาคม 2563 โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.6.1 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 มี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านฉันทะ ความพอใจ 2)ด้านวิริยะ ความเพียร 3) ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และ 4) ด้านวิมังสา ความรอบคอบ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานของแต่ละข้อ แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51-5.00	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
3.51-4.50	ระดับความคิดเห็นมาก
2.51-3.50	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
1.51-2.50	ระดับความคิดเห็นน้อย
1.00-1.50	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

3.6.2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น โดยใช้ F-test (One-way ANOVA)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.7.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มที่เป็นตัวแปรอิสระ นำเสนอโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และสถิติร้อยละ (Percentage)

3.7.2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์เพื่อหาระดับความคิดเห็นของนักเรียน นำเสนอโดยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.7.3 ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างด้วยตัวแปรต่างๆ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ 0.05 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยใช้การพิสูจน์ความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอภิปาฐ 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งศึกษารวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ (F – test)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอภิปาฐ 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนก 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านนิมิตตะ ความรอบคอบ โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ F – test และทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงาน กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงาน กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนก 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านวิมังสา ความรอบคอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ (%)
ระดับชั้น		
- มัธยมศึกษาปีที่ 1	30	28.57
- มัธยมศึกษาปีที่ 2	40	38.10
- มัธยมศึกษาปีที่ 3	35	33.33
โดยรวม	105	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า

ระดับชั้น นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 มีระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปี 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปี 3 จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปี 1 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงาน กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนก 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านวิมังสา ความรอบคอบ สรุปผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอภิปาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวม

การประยุกต์ใช้หลักอภิปาท 4 ในการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
ด้านฉันทะ ความพอใจ	4.04	0.74	มาก
ด้านวิริยะ ความเพียร	3.37	0.81	มาก
ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่	3.74	0.84	มาก
ด้านวิมังสา ความรอบคอบ	3.28	0.92	ปานกลาง
โดยส่วนรวม	3.61	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 0.74$)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิปาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 3 ด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ ($\bar{X} = 4.04$, $S.D. = 0.74$) ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ ($\bar{X} = 3.74$, $S.D. = 0.84$) และด้านวิริยะ ความเพียร ($\bar{X} = 3.37$, $S.D. = 0.81$) ส่วนด้านวิมังสา ความรอบคอบ ($\bar{X} = 3.28$, $S.D. = 0.92$) ตามลำดับ

4.2.1 ด้านฉันทะ ความพอใจ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านฉันทะ ความพอใจ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. นักเรียนมีความพอใจในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	4.27	0.77	มาก
2. นักเรียนมีความพอใจที่ได้เรียนเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา	3.85	0.96	มาก
3. นักเรียนมีความพอใจในการเรียนทุกคาบในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.96	1.04	มาก
4. นักเรียนมีความพอใจในเวลาที่กำหนดให้ในชั้นเรียน	3.96	0.99	มาก
5. นักเรียนมีความพอใจในการสอนของครู	4.20	1.02	มาก
รวม	4.04	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านฉันทะ ความพอใจโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.04$, $S.D. = 0.74$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 5 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

- 1) นักเรียนมีความพอใจในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.27$, $S.D. = 0.77$)
- 2) นักเรียนมีความพอใจในการสอนของครู ($\bar{X} = 4.20$, $S.D. = 1.02$)
- 3) นักเรียนมีความพอใจในการเรียนทุกคาบในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.96$, $S.D. = 1.04$)
- 4) นักเรียนมีความพอใจในเวลาที่กำหนดให้ในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.96$, $S.D. = 0.99$)
- และ 5) นักเรียนมีความพอใจที่ได้เรียนเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.85$, $S.D. = 0.96$) ตามลำดับ

4.2.2 ด้านวิริยะ ความเพียร

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิริยะ ความเพียร

การประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.70	0.96	มาก
2. นักเรียนมีความขยันในการทำกิจกรรม	3.87	0.96	มาก
3. นักเรียนมีความพยายามอ่านหนังสือล่วงหน้า	2.87	1.05	ปานกลาง
4. นักเรียนมีความพยายามอ่านเนื้อหาในบทเรียน	3.31	1.11	ปานกลาง
5. นักเรียนมีความเพียรพยายามในการค้นคว้าเพิ่มเติม	3.11	1.17	ปานกลาง
รวม	3.37	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิริยะ ความเพียรโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.37, S.D. = 0.81$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 2 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

- 1) นักเรียนมีความขยันในการทำกิจกรรม ($\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.99$)
- 2) นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.70, S.D. = 0.96$)

ส่วนการประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มี 3 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

- 1) นักเรียนมีความพยายามอ่านเนื้อหาในบทเรียน ($\bar{X} = 3.31, S.D. = 1.11$)
 - 2) นักเรียนมีความเพียรพยายามในการค้นคว้าเพิ่มเติม ($\bar{X} = 3.11, S.D. = 1.17$)
 - และ 3) นักเรียนมีความพยายามอ่านหนังสือล่วงหน้า ($\bar{X} = 2.87, S.D. = 1.05$)
- ตามลำดับ

4.2.3 ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.73	0.91	มาก
2. นักเรียนมีความตั้งใจเรียนในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.76	0.94	มาก
3. นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย	3.73	1.16	มาก
4. นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนในเวลาที่ทำกรเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.85	0.98	มาก
5. นักเรียนตั้งใจฟัง ตอบคำถามของครูอยู่เสมอ	3.65	1.14	มาก
รวม	3.74	0.84	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านจิตตะความเอาใจใส่โดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.74$, $S.D. = 0.84$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 5 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

1) นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนในเวลาที่ทำกรเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.85$, $S.D. = 0.98$)

2) นักเรียนมีความตั้งใจเรียนในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.76$, $S.D. = 1.16$)

3) นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย ($\bar{X} = 3.73$, $S.D. = 1.16$)

4) นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.73$, $S.D. = 0.91$)

และ 5) นักเรียนตั้งใจฟัง ตอบคำถามของครูอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.65$, $S.D. = 1.14$)

ตามลำดับ

4.2.4 ด้านวิมังสา ความรอบคอบ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิมังสา ความรอบคอบ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. นักเรียนอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนทุกวัน	2.82	1.19	ปานกลาง
2. นักเรียนมีการตั้งคำถามในบทเรียนเสมอ	2.84	1.25	ปานกลาง
3. นักเรียนพิจารณาหาเหตุผลในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.66	1.07	มาก
4. นักเรียนปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา	3.58	1.07	มาก
5. นักเรียนเตือนตนเองในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาเสมอ	3.52	1.08	มาก
รวม	3.28	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิมังสา ความรอบคอบโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.28, S.D. = 0.92$)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 2 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

1) นักเรียนพิจารณาหาเหตุผลในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.66, S.D. = 1.07$)

2) นักเรียนปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 1.07$)

และ 3) นักเรียนปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.52, S.D. = 1.08$)

ส่วนการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มี 2 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

1) นักเรียนมีการตั้งคำถามในบทเรียนเสมอ ($\bar{X} = 3.84, S.D. = 1.25$)

และ 2) นักเรียนอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนทุกวัน ($\bar{X} = 3.82, S.D. = 1.19$)

ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.3.1 ระดับชั้นที่แตกต่างกันมีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ต่างกัน

ตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ด้านฉันทะ ความพอใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.648	1.824	3.436	.036*
	ภายในกลุ่ม	102	54.154	.531		
	รวม	104	57.802			
ด้านวิริยะ ความเพียร	ระหว่างกลุ่ม	2	4.357	2.179	3.400	.037*
	ภายในกลุ่ม	102	65.357	.641		
	รวม	104	69.714			
ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่	ระหว่างกลุ่ม	2	3.121	1.560	2.224	.113
	ภายในกลุ่ม	102	71.559	.702		
	รวม	104	74.680			
ด้านวิมังสา ความรอบคอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.366	1.683	2.002	.140
	ภายในกลุ่ม	102	85.736	.841		
	รวม	104	89.102			
โดยส่วนรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.523	1.762	3.316	.040*
	ภายในกลุ่ม	102	54.190	.531		
	รวม	104	57.713			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้นพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้านทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ และด้านวิริยะ ความเพียร นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนในด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านวิมังสา ความรอบคอบ นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.8 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่จำแนกตามระดับชั้นของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวม

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน		มัธยมศึกษาปีที่ 1	มัธยมศึกษาปีที่ 2	มัธยมศึกษาปีที่ 3
	\bar{X}	3.74	3.37	3.76□
มัธยมศึกษาปีที่ 1	3.74	-	.3629*	-
มัธยมศึกษาปีที่ 2	3.37	-	-	-.3884*
มัธยมศึกษาปีที่ 3	3.76	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้นโดยส่วนรวม ที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ ทั้งนี้ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในหลายคู่ โดยนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนแตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนแตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4.9 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่จำแนกตามระดับชั้นของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านฉันทะ ความพอใจ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน		มัธยมศึกษาปีที่ 1	มัธยมศึกษาปีที่ 2	มัธยมศึกษาปีที่ 3
	\bar{X}	4.19	3.81	4.19
มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.19	-	.3833*	-
มัธยมศึกษาปีที่ 2	3.81	-	-	-.3843*
มัธยมศึกษาปีที่ 3	4.19	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น ในด้านฉันทะ ความพอใจ ที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ ทั้งนี้ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในหลายคู่ โดยนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนแตกต่างกับกลุ่มระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนแตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4.10 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่จำแนกตามระดับชั้นของการประยุกต์ใช้หลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิริยะ ความเพียร

การประยุกต์ใช้หลัก อทิบาท 4 ในการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียน		มัธยมศึกษาปีที่ 1	มัธยมศึกษาปีที่ 2	มัธยมศึกษาปีที่ 3
	\bar{X}	3.57	3.11	3.49
มัธยมศึกษาปีที่ 1	3.57	-	.4583*	-
มัธยมศึกษาปีที่ 2	3.11	-	-	-0.3764*
มัธยมศึกษาปีที่ 3	3.49	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น ในด้านวิริยะ ความเพียร ที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ ทั้งนี้ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในหลายคู่ โดยนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนแตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนแตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด โดยนักเรียนตอบคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 สรุปตามความคิดเห็นของนักเรียน มีดังนี้

1) ครูควรอธิบายถึงหลักอทิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ประยุกต์ต่อการเรียน

- 2) ครูควรอธิบายถึงความสำคัญการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา
- 3) ครูควรยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน โดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4
- 4) ครูควรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 5) ครูควรแนะนำนักเรียนอ่านหนังสือก่อนเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง
- 6) ครูควรแนะนำการจัดการเรียนของนักเรียนให้ทบทวนหลังจากเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาอยู่อย่างสม่ำเสมอ
- 7) ครูควรสอนให้นักเรียนรู้จักการแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่อเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้ หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราช วิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้น และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ใน การเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 105 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มี 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้น เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงาน กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกเป็น 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ จำนวน 20 ข้อ คือ 1) ด้านฉันทะ ความพอใจ 2) ด้านวิริยะ ความเพียร 3) ด้านจิตตะ ความเอาใจ ใส่ และ 4) ด้านวิมังสา ความรอบคอบ โดยแต่ละตัวเลือกจะมีมาตราวัดเกณฑ์ประมาณค่า (rating scale) และตอนที่ 3 คำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน F-test (One-way ANOVA)

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 แสดงข้อมูลทั่วไป

ระดับชั้น พบว่า นักเรียนโรงเรียนนวมวิชาราชภัฏราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 มีระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปี 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปี 3 จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปี 1 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนนวมวิชาราชภัฏราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

พบว่า นักเรียนโรงเรียนนวมวิชาราชภัฏราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 0.74$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 3 ด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ ($\bar{X} = 4.04$, $S.D. = 0.74$) ด้านวิริยะ ความเพียร ($\bar{X} = 3.37$, $S.D. = 0.81$) และด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ ($\bar{X} = 3.74$, $S.D. = 0.84$) ส่วนด้านวิมังสา ความรอบคอบ ($\bar{X} = 3.28$, $S.D. = 0.92$) ตามลำดับ

ด้านฉันทะ ความพอใจ นักเรียนโรงเรียนนวมวิชาราชภัฏราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านฉันทะ ความพอใจโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 5 ข้อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนมีความพอใจในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนา นักเรียนมีความพอใจในการสอนของครู นักเรียนมีความพอใจในการเรียนทุกคาบในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนา นักเรียนมีความพอใจในเวลาที่กำหนดให้ในชั้นเรียน และนักเรียนมีความพอใจที่ได้เรียนเนื้อหาอารยวิทยาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

ด้านวิริยะ ความเพียร นักเรียนโรงเรียนนวมวิชาราชภัฏราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิริยะ ความเพียรโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 2 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนมีความขยันในการทำกิจกรรม นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนา ส่วนการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้อารยวิทยาพระพุทธศาสนาของนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มี 3 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนมีความพยายามอ่านเนื้อหาในบทเรียน นักเรียนมีความเพียรพยายามในการค้นคว้าเพิ่มเติม และ นักเรียนมีความพยายามอ่านหนังสือล่วงหน้า ตามลำดับ

ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ นักเรียนโรงเรียนนวมวิชาราชภัฏราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่โดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลัก

อิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 5 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนในเวลาที่ทำการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนมีความตั้งใจเรียนในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา (นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา และ5) นักเรียนตั้งใจฟัง ตอบคำถามของครูอยู่เสมอ ตามลำดับ

ด้านวิมังสา ความรอบคอบ นักเรียนโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ด้านวิมังสา ความรอบคอบโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี 2 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนพิจารณาหาเหตุผลในการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ส่วนการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มี 2 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนมีการตั้งคำถามในบทเรียนเสมอ นักเรียนอ่านหนังสือ ทบทวนบทเรียนทุกวัน ตามลำดับ

5.1.3 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 จำแนกตามระดับชั้นต่างกัน ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้านทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ และด้านวิริยะ ความเพียร นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีความคิดเห็นโดยส่วนรวม นักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนั้นนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านฉันทะ (ความพอใจ) นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนั้นนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านวิริยะ (ความเพียร) นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ นอกจากนั้นนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับนักเรียนที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.1.4 ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 สรุปตามความคิดเห็นของนักเรียน มีดังนี้

- 1) ครูควรอธิบายถึงการนำหลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์ต่อการเรียน
- 2) ครูควรอธิบายถึงความสำคัญการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา
- 3) ครูควรยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน โดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4
- 4) ครูควรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 5) ครูควรแนะนำนักเรียนอ่านหนังสือก่อนเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง
- 6) ครูควรแนะนำการจัดการเรียนของนักเรียนให้ทบทวนหลังจากเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ
- 7) ครูควรสอนให้นักเรียนรู้จักการแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่อเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา

5.2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

5.2.1 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 โดยส่วนรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านวิริยะ ความเพียร และด้านวิมังสา ความรอบคอบ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสนองวรอุไร (2550) กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท 4 คือ สูตรสำเร็จของชีวิต ตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตเพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจ ไม่ว่าเราจะต้องทำอะไรก็ตามที่ตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจและอิทธิบาท 4 ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่างๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อและใช้ปัญญาได้สวนอย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน สอดคล้องกับสุพันธ์ แสนสี (2558) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ คนเราเมื่อมีความรักความพอใจขยันหมั่นเพียรความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอการทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและคนทำงานก็ย่อมมีความสุข สอดคล้องกับชาติรี แนวจำปา (2552 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรมี การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับไพบูลย์ ตั้งใจ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษา บริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษา บริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2.2 ผลการศึกษา พบว่า ระดับชั้นต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีความคิดเห็นโดยส่วนรวมและรายด้านทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ความพอใจ และด้านวิริยะ ความเพียร นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุเนตร อภิปัญญา (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นเรื่องการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับ ชาตรีแนวจำปา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้านวิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและตำแหน่งที่ ต่างกันมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับพระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (2553 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สถานภาพในการปฏิบัติงานและขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับไพบูลย์ ตั้งใจ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษา บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา รายได้ ฝ่ายที่สังกัดและประสบการณ์ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัดอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกัน

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1.1 ผู้บริหาร ควรแนะนำครูให้จัดการเรียนสอนโดยสร้างความพอใจของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนต่อรายวิชาอื่นๆ ที่สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

5.3.1.2 ผู้บริหาร ควรแนะนำครูให้จัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เกี่ยวกับการเตรียมตัวอ่านหนังสือล่วงหน้า เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนของนักเรียน ที่สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3

5.3.1.3 ครูควรแนะนำนักเรียนให้ตั้งใจฟัง ตอบคำถามของครูอยู่เสมอ เพื่อเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

5.3.1.4 ครูควรแนะนำการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยให้นักเรียนตั้งคำถามในบทเรียนอยู่เสมอ เพื่อก่อให้เกิดการสนใจในการเรียนตลอดเวลา

5.3.1.5 ครูควรแนะนำนักเรียนให้ทบทวนอ่านหนังสือเรียนทุกวัน โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรทำการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ที่สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกลุ่ม 3 ที่ประสบผลความสำเร็จในการเรียน

5.3.2.2 ควรทำการศึกษาถึงการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2553). **แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2562)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กิติมา ปรีดีโลก. (2529). **ทฤษฎีการบริหารองค์การ**. กรุงเทพฯ: ชนະการพิมพ์.
- จิราภรณ์ สว่างเนตร. (2543). **ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์**. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาทฤษฎีทาง อาชญวิทยาและรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ บริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จุไรรัตน์ มีศิริ. (2552). “หน้าต่างศาสนา”. **ข่าวสด**. (วันอาทิตย์ที่ 24 พฤษภาคม 2552).
- ชมพูนุช ฤกษ์ธร ณ ออยุธยา. (2540). **การพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : ข่าวทหารอากาศ.
- จิตยา สุวรรณชฎ. (2517). **สังคมวิทยา ในวิทยาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2540). **วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สภานุชาติ. (2542). **การบริหารองค์การพัฒนาเอกชน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษาและอาชีพ มูลนิธิศึกษา เอเชีย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2545). **กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ: การศึกษานโยบายและกลยุทธ์การบริหาร ขององค์การ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นพพงษ์ บุญจิตราดล. (2534). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บพิธิการพิมพ์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2548). **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : บริษัท ทริปเพิ้ลกรุ๊ป จำกัด.
- บรรพต วีระสัย. (2517). **สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา**. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญมี บุญเยี่ยม. (2544). **ศึกษาการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงาน ศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.**
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนดดีไซน์
- ปริญญ์ จงวัฒนา. (2550). **พุทธธรรมเพื่ออภิญญาสมัคร**. กรุงเทพฯ : บจก. ศิลป์สยามบรรณภัณฑ์และ การพิมพ์.
- ปัญญา ใช้บางยาง. (2548). **ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก** , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโน) (2549). **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) (2553). **การบริหารจิต**. กรุงเทพฯ : สภาการศึกษาหมามกุฎราช วิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทศาสนา แห่งประเทศไทย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- . (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 46, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- พระมหาพรหมเชษฐ์ เขมโก. (2555). การบริหารบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมคิด โครธา. (2547). การใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเนตร อภิปัญญา. (2555). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอยะหมื่นจัตมา จันทบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวุฒิมงคล ธารวณิช. (2553) การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนันท์ กิตติสุขโท. (2551). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการทำงานศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ (2549) **การทำงานที่เป็นสุข**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- ไพบุลย์ ตั้งใจ. (2554). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาสอินดัสตรีจำกัด จังหวัดสมุทรปราการ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2546). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล พระอภิธรรมปิฎกวิภังค์ ภาค 2**. นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เบอร์เน็ท จำกัด.
- รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ. (2547). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2542). พจนานุกรม. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตสถาน.
- วิษญาภา เมธีวรฉัตร. (2554). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนศิรวิงศ์ วิทยา จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย สงวนวงศ์วาน. (2521). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมสฟัปบลิชซิ่ง.

- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2544). **หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนา**
ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วิทยา ด้านอรรถกุล. (2546). **การบริหาร.** กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น .
- วิทยากร เชียงกุล. (2553). **รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2551/2552 บทบาทการศึกษา**
การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม. กรุงเทพมหานคร : วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2542). **การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ 4.** กรุงเทพมหานคร :
โอเดียนสโตร์.
- สนอง วรอุไร. (2550). **ทำชีวิตให้ได้ดีและมีสุข, พิมพ์ครั้งที่ 10,** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
อัมรินทร์.
- สมนึก นนธิจันทร์. (2538). **คู่มือสอบและปฏิบัติผู้บริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :
รีเอ็นจิเนียริง.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2552). **การพัฒนาชนบทตามแนวทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์กับ**
นักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2550). **หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ , สารนิพนธ์พุทธศาสตร์**
บัณฑิต, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนันทา เลานันทน์. (2540). **การสร้างทีมงาน.** กรุงเทพฯ: ดี.ดี.บุ๊คส์โตร์.
- สุพันธ์ แสนสี. (2558). **การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหาร**
จัดการโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น มัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Certo & Certo. (2006). **Modern management.** 10th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
Hellriegel, Jackson & Stocum.
- Boulding and Bertalanffy. (1920). **General system theory.** Newyork.
- Cook, W. C., & Hunsaker, P. L. (2001). **Management and Organization Behavior.** 3rd ed.
New York: McGraw-Hill.
- George & Jone. (2006). **Understanding and mamaging: Organizational Behavior.**
2nd ed. Massachusetts: Addison – Wesley.
- Getzels, J. W., & Guba, E. G. (1957). **Social Behavior and Administrative Process.**
School Review. 65(4) : 423-441.
- Griffin. (2005). **Management.** 5th ed. Houghton: Miffin.
- Kreitner. (2007). **Management.** 10th ed. Boston: Houghton Miffin.
- Likert. (1961). **New patterns of management.** New York: McGraw-Hill.
- March & Simon. (1958). **Organizations.** John Wiley and Sons, New York.
- Maslow, Abraham M. 1954. **Motivation and Personality.** New York : Harper and Row.
- Myens, David D. (1983). **Social Psychology.** Tokyo : Mc Graw – Hill International Book.

- Naylor. (2004). Leagilly: Intergrating the lean and agile manufacturing paradigms in the supply chain. **International Journal of Production Econmics, Amsterdam.** 62(1-2), 107-118.
- Plunkett, Attner & Allen. (2008). Management: meeting and exceeding custome Expectations. **Thomson South-Western.** (8), 412.
- Robbins & Coulter. (2002). **Fundamentalsof Management.** 9th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson-Prentice Hall.
- Tyler, R. W. (1949). **Basic Principle of Curriculum and Instruction.** Chicago : University of Chicago Press.

ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- | | |
|------------------------|---|
| 1. ชื่อ-นามสกุล | พระเจริญ บุญทศ (จิรบุญโญ) |
| 2. สถานที่อยู่ปัจจุบัน | วัดชูจิตธรรมาราม ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 |
| 3. ประวัติการศึกษา | |
| - ปริญญาตรี | สาขาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย |
| - ปริญญาตรี | สาขาวิชาวิทยาการจัดการ วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช |
| - ปริญญาโท | สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม |
| - ปริญญาโท | สาขารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ |
| - ปริญญาเอก | สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม |
| - ปริญญาเอก | สาขารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ |
| 4.ประวัติการทำงาน | โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สังกัดงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตกลุ่มที่ 3 |

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

- | | |
|---------------------------------|---|
| 1. ชื่อ - นามสกุล | นางลัดดาวัลย์ คงทอง |
| 2. ที่อยู่ปัจจุบัน | 26 หมู่ 4 ตำบลนางบวช อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี |
| 3. ประวัติการศึกษา | |
| - ปริญญาตรี | สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม |
| - ปริญญาโท | สาขาวิชาการบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา |
| - ปริญญาเอก | สาขารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ |
| 4. ที่ทำงานปัจจุบัน | โรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี อำเภอสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 1 |
| 6. ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน | ครูชำนาญการพิเศษ |